Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

№ 162 (20.130) • 1988 йил 15 июль, • жума • Баҳоси 3 тийин.

МУСОБАҚА КУНДАЛИГИ

Календарда—1989 йил

Задарё районидаги 86-автокорхонанинг илғор ҳайдовчиси Қурбонали Қозоқов XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси очилган куни меҳнат календарида 1989 йилни бошлашга аҳд қилган эди. У ваъдасига вафо қилди: беш йилликнинг ўтган икки ярим йилида 72 минг 636 тонна юкни манзилларга етказиб бериб, уч йиллик планини 132,5 процент уддалади.

Автокорхонада Т. Избосаров, Ҳ. Ҳасанов, Н. Исмоилов, М. Абдураҳмонов, И. Қурбонов, С. Ёқубов, А. Маматқўзиев каби ҳайдовчилар ҳам айни кунларда келгуси йил ҳисобига ишлашаётир.

Қ. АКБАРОВ,
район партия комитети инструктори.

Илғор усулда

Сирдарё шаҳридаги 2513-автоколонна коллективи XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорлари асосида иш юритиб, социалистик мусобақани тобора авж олдирмоқда. Корхонада ярим йиллик план-топшириқлари ортиғи билан уддаланди. Пландан ташқари бир неча ўн минг тонна турли халқ хўжалик юклари манзилга етказиб берилди. 50 минг тонна-километрдан ортиқ иш бажарилди.

Коллективда илғорлар тажрибаси, фан-техника ютуқлари ишлаб чиқаришга кенг тадбиқ этилаётир. Сергей Беленикин, Мураддин Қаҳрамонов «ЗИЛ-130», Валерий Каримов «КРАЗ-452» автомашиналарига қўшимча прицеп улаб ишламоқда. Тажрибали ҳайдовчи Павел Югай биринчи бўлиб «МАЗ-503» машинасида ана шундай усул билан меҳнат қила бошлади.

А. БУРЛИЕВ.

КПСС XIX БУТУНИТТИФОҚ КОНФЕРЕНЦИЯСИ РЕЗОЛЮЦИЯЛАРИ—АМАЛИЙ ИШ ПРОГРАММАСИ

МАҲКАМАЧИЛИК ВА ТЎРАЛАРЧА МУНОСАБАТДАН ҲОЛИ БЎЛАЙЛИК

Партия ва омманинг катта куч-ғайрати туфайли маънавий ҳаётимиз тобора соғломлашиб, олға силжишимиз учун кенг имкониятлар яратиб борилмоқда. Иқтисодий ва сиёсий системадаги ислоҳотлар, демократиялаш, ошкоралик, танқид ва ўз-ўзини танқидни кучайтириш, жамиятни бошқаришга оммани кенг жалб этиш буйруқбозлик ва ўзбошимчаликка, расмиятчилик ва лоқайдликка, айниқса, тараққиётимизга тўғаноқ бўлаётган бюрократизмга зарба бўлиб тушаётир.

КПССнинг XIX Бутуниттифоқ конференциясида «Бюрократизмга қарши кураш тўғрисида»ги резолюциянинг қабул қилиниши бежиз эмас. Чунки турғунлик даврида буйруқбозлик, қоғозбозлик, расмиятчилик экономикада, социал ва маънавий соҳаларда хунук оқибатларга олиб келганди. Жамоатчилик фикр-мулоҳазалари, таклиф ва истаклари менсимай қўйилганди. Меҳнаткашларнинг ижодий активлиги бўғиб ташланганди. Бюрократизм ўз позициясини мустаҳкамлаб, сиёсий раҳбарликда бузилишлар ясаш «кўча» сига кириб кетганди.

Бу хатарли йўл олдини олишнинг бирдан-бир усули бюрократизмга қарши қаттиқ ва аёвсиз кураш бошлашдан иборат. Конференцияда алоҳида таъкидлаб ўтилганидек, бундан буён консерватив бюрократик раҳбарлик усулларини тубдан бузиб ташлаш зарур. Шундай қилинмас экан, бундан буён олға бориб бўлмайди.

Дарҳақиқат, КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев айтганидек: «Бугун биз иқтисодий ислоҳот орқали, сиёсий система ислоҳоти, маънавий соҳани соғломлаштириш орқали, оммавий ахборот воситалари орқали бутун жамиятни олға силжитишга ҳаракат қиляпмиз, ана шундай қилсак бюрократ қочиб қутуладиган жой қолмайди. У ўзини қаерга қўйишини билмай қолади. У худди ана шу нарсадан қўрқади». Эътироф этиш керак, ҳали баъзи партия ва совет органлари омманинг таклиф-мулоҳазаларини кўриб чиқишда бюрократчилик ва сансалорлик қилаётирлар, танқид учун таъқиб этиш фактларига, ишдаги жиддий камчиликлар тўғрисида берилган ташвишли сигналларга талабчанлик ва принципиаллик билан қарамаётирлар.

Бугунги кунда партия қўяётган талаблар катта: раҳбарлар ва мансабдор шахсларнинг шахсий масъулияти оширилиши, кўтариб чиқилаётган масалалар моҳияти юзасидан зудлик билан чоралар кўрилиши, танқидни бўғишга, таъқиб этишга уринишларга, суиистеъмолларга баҳо беришда бюрократлик, сансалорлик, принципсизлик фактларига қатъиян барҳам берилиши зарур.

Энг муҳими, одамларни қайта қуришдаги янгиликларни ҳис қилиш руҳида тарбиялаш муҳим аҳамиятга эга. Ҳали орамизда янгиликка сўзида тарафдор бўлиб, амалда эса у ҳақда жон куйдирмайдиган, унинг жорий этилишига мадад кўрсатмайдиган, сув босса, тўпиғига чиқмайдиган бюрократ кишилар йўқ эмас. Ишга ва бурчга бундай муносабат ўз-ўзидан турғунликни келтириб чиқариши турмушда тасдиқланди. Қаерда танқид ва ўз-ўзини танқид бўшашса, ўша ерда ўпирилиш, планлар барбод бўлиши рўй беради. Қарабсизки, расмиятчилик, қоғозбозлик, бюрократлик кўринишлари яна намоён бўлади. Тарбиявий ишга путур етган жойда тўраларча муносабат, маҳкамачилик, мансабдорлик, суиистеъмоллик қарор топади.

Жамиятимизда рўй бераётган ҳар бир янгилик, шубҳасиз, бюрократлар қаршилигига дуч келмоқда. Бу масалан, корхона тўғрисидаги Қонун кучга кирган дастлабки кунлардаёқ билиниб қолди. Улар давлат буюртмаси ғоясини бузиб, обрўсизлантиришга уриниб кўрдилар. Ёки хўжалик юритишнинг пудрат, ижара, кооператив формалари бюрократик тўсиқларни енгиб ўтишига тўғри келмоқда.

Ошкоралик ва демократияни қанчалик чуқурлаштириб борсак, расмиятчилик ва ишга бюрократларча муносабат шунчалик тез барҳам топиши мумкин. Вазифа — давлат қарорларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда меҳнаткашларнинг бевосита иштирокини таъминлашдан, ишларнинг аҳволи билан уларни таништириб боришдан иборат. Резолюцияда қайд этилганидек, демократик централизмни бюрократик централизм билан алмаштириш йўлидаги ҳар қандай уринишларга зарба бериш зарур.

Ўз вақтида В. И. Ленин ҳам бюрократизмга қарши қаттиқ кураш олиб боришда оммани кенг жалб қилиш, бу борада аниқ тадбирлар ишлаб чиқиш лозимлигини уқтириб ўтган эди. Доҳий васиятларига амал қилган КПСС янги шароитда бюрократизмга қарши аёвсиз жанг олиб бормоқда. Бунинг ғоят муҳим аҳамиятга эга эканлиги партия XXVII съездида, КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил январь ва июнь Пленумларида алоҳида таъкидлаб ўтилганди. Шундан кейин, шубҳасиз, амалий тадбирлар қўллана бошланди. Хўжалик механизми ва бошқарув системаси такомиллаштириб борилаётир. Демократиялаш, ошкоралик, раҳбарларни сайлаш, омманинг жонли ижодий ташаббусини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жараёнлари оғир синов йўлларини босиб ўтаётир.

Республикамизда маънавий турмушда ленинча анъаналарни қайта тиклаш ва соғломлаштириш юзасидан катта ишлар амалга оширилмоқда. Партия ташкилотлари, коммунистлар етакчилик ва авангардлик ролини ўйнаб, оммани қайта қуриш муаммоларини ҳал этишга сафарбар этмоқда. Айтиш керак, ҳали ҳам меҳнаткашларнинг асосли талаб-истакларини кўриб чиқишда расмиятчилик ва сансалорликка, лоқайдлик ва бюрократликка дуч келинаётган жойлар йўқ эмас.

Бундай фактларни редакциямизга келаётган гражданларнинг ариза ва шикоят хатларидан ҳам кўриш мумкин. Газетхонлар турмушда учраётган муаммолар ва масалалар хусусида таклиф-истаклар билдириб, йўл қўйилаётган камчилик ва нуқсонларни, жойлардаги бюрократлик ва сансалорлик, расмиятчилик ва қоғозбозлик, маҳкамачилик ва тўраларча муносабат кўринишларини дадил очиб ташлаётирлар.

Гагарин районида яшовчи Ш. Алломов район халқ маорифи бўлими мудири А. Хаинов ишда бюрократик кўринишларга йўл қўяётганлиги, ходимларга нисбатан қўпол муомалада бўлаётганлиги тўғрисида редакциямизга хат йўллаган эди. Газетхон мактуби юзасидан текшириш ўтказган Гагарин район партия комитетидан олинган расмий жавобда қайд этилишича, унда баён этилган айрим фактлар тасдиқланди. Бу масала район партия комитети бюроси мажлисида кўриб чиқилди. Ишда бюрократик кўринишларга йўл қўйганлиги, ҳар хил йиғилиш ва кенгашларни кўп ўтказганлиги, ходимларга нисбатан қўпол муомалада бўлганлиги учун район халқ маорифи бўлими мудири коммунист А.Хаинов огоҳлантирилди. Коллективда сиёсий-тарбиявий ишларни сусайтириб юборганлиги, ўз вақтида чора-тадбирлар кўрмаганлиги ва бошқа камчиликларга йўл қўйганлиги учун район халқ маорифи бўлими бошланғич партия ташкилоти секретари А. Чориев қаттиқ огоҳлантирилди.

Бундай мазмундаги ариза ва шикоятлар, ташвишли сигналлар партия, совет, маъмурий органларга, турли министрлик ва идораларга ҳам келиб турибди. Бироқ айрим жойларда ҳал этилиши лозим бўлган масалалар бюрократик тўсиқларга, совуққонликка, хизмат мавқеини суиистеъмол қилишларга, лоқайдлик ва бепарволикка дуч келмоқда. Натижада гражданлар газета редакцияларига мурожаат қилишга мажбур бўлмоқдалар. Зомин районидаги Қизилсой қишлоғида истиқомат қилувчи Қ. Бекбўтаев хатида район ички ишлар бўлими давлат ўт ўчириш назорати бошлиғи А. Бўроновнинг ўз вазифасига совуққонлик билан муносабатда бўлганлиги, бюрократликка ва сансалорликка йўл қўйганлиги кўрсатиб ўтилган эди. Район ички ишлар бўлимидан маълум қилишларича, аризада баён этилган фактлар қисман тасдиқланди. Яхши муомалада бўлмаганлиги ва ўз хизмат вазифасига совуққонлик билан қараганлиги учун А. Бўронов лавозимидан бўшатилди.

Кишилар тақдирига бефарқ, лоқайдлик билан қараш, бюрократлик ва сансалорлик қилиш, уларга тўраларча муносабатда бўлишга бутунлай барҳам бериш пайти келди. Айниқса, ариза ва шикоятларни кўриб чиқишдаги расмиятчилик, амалпарастлик меҳнаткашларнинг ҳақли эътирозларига сабаб бўлаётир.

Редакциядан тегишли ташкилотларга текшириш ва чора кўриш учун юборилган гражданларнинг айрим ариза, шикоятлари пайсалга солинаётганлиги, баъзи бюрократ шахслар қўлида «ҳаракатсиз» ётганлиги фактлари учраб турибди. Масалан, Тошкент шаҳар Киров район прокуратураси Й. Холиқовнинг, Ҳамза район Совети ижроия комитети Г. Омонованинг, Пахтачи район партия комитети И. Холбоевнинг, Навбаҳор район партия комитети С. Рустамовнинг, Фарғона шаҳар Совети ижроия комитети А. Маткаримовнинг ариза ва шикоятларига бир неча бор «Эслатма»лар юборилишига қарамай ҳамон жавоб бериш муддатини қўпол равишда бузиб келмоқдалар.

Хатларга бундай тўраларча муносабат бюрократизм кўринишларига яққол мисол бўла олади. «Партия ўз фаолиятини ва ички партия турмушини демократиялашда, — дейилади «Бюрократизмга қарши кураш тўғрисида»ги резолюцияда, — уни ҳар қандай бюрократик сарқитлардан тозалашда ишонарли ўрнак кўрсатган тақдирдагина бюрократизмга қарши курашда барча ижтимоий кучларни ўзига эргаштира олади, бу курашда реал муваффақиятларга эриша олади». Демак, шундай экан, партия ташкилотларининг ўзлари ўрнак кўрсатишлари, аксинча юқоридагидек, бюрократик сарқитларга кўмилиб кетмаслиги керак. Бунинг учун коммунистлар меҳнаткашлар билан мунтазам учрашиб туришлари лозим. Бундан буён гражданларнинг асосли илтимослари ва қонуний талабларини кўриб чиқишдан бўйин товлаш мансабдорнинг жиддий ножўя ҳаракати, деб ҳисобланадиган бўлди. Бунинг учун унга то ишдан бўшатилишигача бўлган жуда қаттиқ жазо чоралари кўрилиши зарур. Муассасалар ва корхоналарда, партия, совет, касаба союз органларида одамларни шахсий масалалар бўйича қабул қилишни ташкил этишни янада яхшилаш даркор. Маҳаллий органлар раҳбар ходимлари идорада ўтириб, буйруқ-фармойиш ва кўрсатма бераверомай, гражданларни бевосита меҳнат коллективларида қабул қилишлари, юзага келаётган масалаларни оператив ҳал қилишлари, аҳоли истиқомат жойларида ҳисобот бериб туришлари шарт қилиб қўйилди. Резолюцияда ҳам меҳнаткашларни давлат ва жамоат ишларини бошқаришга кенг жалб қилиш бюрократизм пайини қирқишнинг ҳал қилувчи омили эканлиги алоҳида таъкидланди.

Партиянинг талаби шундай: биронта партия ташкилоти, бирон бир ходим назоратдан четда қолмаслиги керак. Шунга эришайликки, турмушимиз маҳкамачилик ва маҳаллийчиликдан, буйруқбозлик ва расмиятчиликдан, сансалорлик ва лоқайдликдан бутунлай холи, мусаффо бўлсин.

ДЎСТЛИКНИ АМАЛИЙ ИШ БИЛАН МУСТАҲКАМЛАЙЛИК

М. С. ГОРБАЧЕВнинг Польшадаги учрашувлари

ШЧЕЦИН, 13 июль. (ТАСС махсус мухбирлари). М. С. Горбачевнинг Польша заминидаги учрашувлари давом этмоқда. КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўз визитининг учинчи куни денгиз бўйидаги Шчецинга борди.

Халқ Польшаси Татра тоғининг этакларидан Болтиқ денгизигача бўлган ерларда жойлашган. Шу ерлардаги ҳар бир шаҳар, ҳар бир поселкадаги одамлар юз минглаб совет ва поляк солдатларининг жони ва қони эвазига Польшани гитлерчилар зулмидан озод қилишдек тарихий вазифа адо этилганлиги ҳақидаги ҳақиқатни эслаб юрадилар.

Урушдан кейинги йилларда Шчецин кемасозлик корхоналарини поляк қурувчилари билан бирга қайта тиклаган совет мутахассисларининг меҳнатдаги қаҳрамонлигини ҳам бу ердагилар миннатдорлик билан ёдга оладилар. Қирқ йил муқаддам шу ерда урушдан кейинги биринчи поляк кемаси қурилган эди. М. С. Горбачевнинг бу ерга келиши арафасида эса А. Варский номли кемасозлик корхонасининг меҳнаткашлари фақат СССРнинг буюртмаси билан қурилган кемалар ҳисобининг ўзини 203 тага етказдилар. Шчецин Ленинград билан биродарлашган. Унинг «Дружба» деб аталган бир районини аслида ленинградликлар райони деса бўлади: Нева соҳилидаги шаҳар қурувчилари бу ерда иккала шонли шаҳарни туташтирувчи Болтиқ соҳиллари яқинида уй-жой бинолари барпо этмоқдалар.

Суратда: Шчециндаги кемасозлик корхонаси ишчилари билан учрашув пайти.
ТАСС—ЎзТАГ телефотоси.

Шчецин аэропортида денгизнинг ёқимли шабадаси эсиб турибди. Бугун эрталаб Варшавадан келган «Ил-62» совет самолёти бу ерга қўнди.

Шчецинда М. С. Горбачевни ва унинг рафиқасини В. Ярузельский рафиқаси билан, ПБИП Шчецин воевода комитетининг биринчи секретари С. Миськевич, Шчецин воевода халқ кенгашининг раиси С. Рогальский, Шчецин воеводасининг воеводи С. Малец, жамоатчилик вакиллари, шаҳар меҳнаткашлари табриклаб кутиб олдилар.

Автомашиналар кортежи А. Варский номли кемасозлик корхонаси томон йўл олади. Кемасозлар меҳмонларни «Дўстликни амалий ишлар билан мустаҳкамлаймиз!», «Эртанги кунимиз ўз қўлимизда!» деган транспарантлар билан кутиб оладилар.

Корхонага кираверишдаёқ дилкаш, жонли суҳбат бошланиб кетади. Ҳамкорликнинг самарадорлигини қандай қилиб ошириш, кейинги вақтларда рўй берган муаммоларни қандай қилиб ҳал этиш тўғрисида гап боради.

Бўлиб ўтган дўстлик митингидаги муҳит ҳам мана шундай ошкора ва амалий бўлди, митингда поляк ва совет раҳбарлари нутқ сўзладилар.

ПБИП Марказий Комитетининг Биринчи секретари ўз нутқини уруш йиллари ҳақидаги, Шчецин учун бўлган жанглар тўғрисидаги, Совет Иттифоқилик қуролдош дўстлар ҳақидаги хотиралардан бошлади. Снарядлар уйдим-чуқур қилиб ташламаган, совет ва поляк жангчиларининг қардошлик қони тўкилмаган бирон квадрат метр ерни бу ердан топиб бўлмайди.

Ғалабадан кейин дипломатия соҳасида бўлиб ўтган воқеалар айни шу ердаги оғир жангларда амалий тарзда содир бўлган эди, деб таъкидлади. В. Ярузельский. Иттифоқларимизнинг аҳамиятини, миллий, синфий ва давлат манфаатларимизнинг муштараклигини биз айни шу ерда, ғарбий чегараларда, айниқса, равшан англаб турибмиз. Қардош социалистик мамлакатлар — ПХР, ГДР ва ЧССР яхши қўшни бўлиб яшамоқдалар. Уларнинг Совет Иттифоқи билан дўстлиги, унинг урушдан кейинги чегаралар дахлсизлиги масаласи хусусидаги принципиал позицияси — бизнинг умумий, шак-шубҳасиз тарихий бойлигимиздир.

Муҳтарам Михаил Сергеевич, Сиз июлнинг бир неча куни мобайнида қайта қуриш буюк мамлакатингизнинг ички ишигина эмаслигига яққол ишонч ҳосил қила олдингиз, деди В. Ярузельский. Қайта қуриш бутун дунёда, айниқса, социалистик мамлакатларда қизиқишни кучайтирмоқда. КПССнинг XIX Бутуниттифоқ конференцияси бориши ва якунлари, унда қабул этилган қарорлар — қайта қуриш ярим йўлда тўхтаб қолмаслигининг, у вақтинчалик ҳолат бўлмай, балки ҳақиқий бурилиш ва айни вақтда барқарор тарихий жараён эканлигининг яна бир далилидир. Польша жамоатчилиги КПССнинг сиёсатига самимий хайрихоҳлик ва чуқур миннатдорчилик билан қарайди, бунга шахсан ўзингиз ишонч ҳосил қилиш учун кўпгина имкониятга эга бўлдингиз.

Сўнгра ПБИП Марказий Комитетининг Биринчи секретари КПСС Марказий Комитетининг Бош секретаридан совет коммунистларига, мамлакатимизнинг барча гражданларига самимий салом ва энг яхши тилаклар айтишни илтимос қилди. Қайта қуриш ва социалистик янгиланиш, поляк—совет ҳамкорлиги халқларимизнинг манфаатлари йўлида, тинчлик ва социализм манфаатлари йўлида баракали мевалар бераверсин.

Менинг Польшага қилган визитим программаси, деди ўз нутқида М. С. Горбачев, сизларнинг ҳузурингизга. Шчецинга, сизларнинг кемасозлик корхонангизга, мана шу учрашувга олиб келди. Мен сизлар билан учрашаётганимдан астойдил хурсандман ва бу ерда билдирилган ҳис-туйғулар учун сизлардан миннатдорман. Мен ўртоқ Ярузельскийнинг фикрига, унинг бу ерда ишчилар синфи ҳақида, унинг мамлакатлармизни янгилаш, социалистик негизларда янгилашга қўшаётган ҳиссаси ҳақида айтган ҳамма гапларига, ғоят рўй-рост ва тўппа-тўғри айтган сўзларига қўшиламан. Башарти, совет раҳбарияти, тушунишимча, Польша раҳбарияти ҳам, меҳнаткашларнинг мададкорлигини сезмаганларида, ишчилар синфининг мададкорлигини сезмаганларида, улар мамлакатларимизда ҳозирги қайта қуриш ва социалистик янгиланиш сиёсатини ўртага ташламаган бўлур эдилар, энг муҳими эса, бу сиёсат меҳнаткашларнинг, ишчиларнинг мададини қозонмаса умуман ҳеч нарсага арзимаган бўлур эди. Шу сабабли менинг биринчи сўзларим — сизларга, азиз дўстлар, Варский номли кемасозлик корхонасининг ишчи коллективига совет халқи номидан, партиямиз билан ҳукуматимиз номидан айтиладиган салом сўзларидир. Сизлар орқали мен шу йилларда ўз мамлакати учун, бутун социалистик дунё учун, эҳтимолки, энг муҳим вазифаларни, тақдирга дахлдор вазифаларни ҳал этаётган Польша меҳнаткашларини, Польша ишчилар синфини табриклайман.

Бош секретарь Польшада бўлган кунлари ҳақидаги ўз таассуротларини ўртоқлашиб, бундай деди:

— Визитимиз ўтаётган муҳит бизни, аввало, қувонтирди, ҳаяжонга солди ва кўп нарсаларни ўйлашга мажбур этди. Биз жуда кўп учрашувлар ўтказдик, аммо уларнинг кўпчилиги визит программасида режалаштирилмаган эди. Жумладан, биз Варшавада, Поронинода, Краковда ва бугун бу ерда, сизларнинг ҳузурингизда дилкаш учрашувлар ўтказдик ва ўтказяпмиз. Биз фақат бир цехни кўздан кечирдик, шу цехнинг ўзидаёқ жуда муҳим, қисқа-қисқа суҳбатлар бўлди. Эҳтимолки, мана шу суҳбатлар визитимизнинг энг муҳим жиҳатидир. Поляк меҳнаткашлари бизга, совет халқининг намояндаларига сидқидилдан қараётганликларини сезиб турибмиз. Полякларнинг бизнинг ишларимизга астойдил қизиқишини сезяпмиз, уларни кўп нарсалар қизиқтирмоқда. Улар ҳозир Совет Иттифоқида нималар рўй бераётганини кўпроқ билишни хоҳлайдилар. Мен бу ерга келишим биланоқ плакатдаги ёзувга кўзим тушди, унда сизлар буюк қайта қуриш ишида биз билан тўла-тўкис бирдам эканингиз тўғрисидаги сўзларни ўқидим. Бунинг учун сизларга раҳмат.

Яна бир неча кундан кейин Варшавада Сиёсий маслаҳат комитетининг мажлиси бўлади, деди М. С. Горбачев. Социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари ҳозирги дунёнинг туб масалаларини, мамлакатларимиз халқларини ҳам, бутун дунё халқларини ҳам қизиқтираётган масалаларни муҳокама қиладилар. Биз бу мажлисга янги амалий ғоялар билан, халқаро ишлардаги тинчликсевар, ижобий йўлни бундан буён ҳам давом эттиришга тайёрлик билан борамиз, биз бу мажлисга ҳамкорликка камарбаста бўлиб борамиз, биз Европадаги, дунёдаги ҳозирги аҳволга холисона назар ташлашга ва Ғарбдаги музокарадошларимиз билан биргаликда яхшироқ тинчликка, ҳамкорликка эришиш йўлларини излашга тайёрмиз. Ўйлайманки, биз биринчи галда Европадаги аҳволни муҳокама қиламиз.

Биз фашизмга қарши кураш йилларида ва урушдан кейинги қурилиш йилларида қўлга киритилган ҳамма ютуқлар сақлаб қолиниши, пишиқ-пухта ҳимоя қилиниши, халқлар ўртасида яхшироқ тинчлик, ҳамкорлик шароитида ҳимоя қилиниши учун ўз халқларимиз олдидаги жуда катта масъулиятни ҳис қилиб турибмиз, бунга ишончингиз комил бўлаверсин, деди КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари. Биз мамлакатларимиз ихтиёридаги жуда катта кучга таянамиз. Биз барча халқларнинг манфаатлари йўлида инсоният цивилизациясини сақлаб қолишни кўзловчи ташаббускор ташқи сиёсатга тайёрмиз. Азиз ўртоқлар, сизларга, бутун ишчилар синфига, бутун халқ Польшасига ўз диёрингизда янги, яхши зафарлар тилашга ижозат бергайсизлар, сизлар ўз диёрингизни севишингизга, уни ҳар бир полякнинг манфаатлари йўлида равнақ топган, янада бадавлат диёрга айлантириш истагида эканингизга шу кунларда яна бир бор ишонч ҳосил қилдик.

Поляк кемасозлари ПХР ва СССР раҳбарларининг нутқларини гулдурос қарсаклар билан кутиб олдилар. Кемасозлар КПСС Марказий Комитети Бош секретарининг корхона коллективига қилган совғаси — ленинградлик рассом Э. Виржиковскийнинг «Москва» картинасини миннатдорлик билан қабул қилиб олдилар.

Пайвандчи Ф. Ольчак кемасозлар, Польшанинг барча меҳнаткашлари шанига айтган самимий сўзлари учун кемасозлик корхонаси ходимлари номидан меҳмонга чин кўнгилдан ташаккур айтди. У М. С. Горбачевга корхонада қурилган «Георг Отс» денгиз пароми моделини топширди. Бу паром Рекьявикдаги тарихий, Совет — Америка учрашуви вақтида СССР раҳбарининг қароргоҳи бўлган эди.

М. С. Горбачев совғани қабул қилиб олар экан, у яхши уй бўлди, уйгина эмас, кабинет ҳам, матбуот конференциялари учун зал ҳам бўлди, хуллас, аъло даражадаги кема экан, деди.

Сизнинг бу сўзларингизни кемасозлик корхонаси инженерлари ва ишчилари меҳнатига берилган баҳо деб ҳисоблашга ижозат бергайсиз, деди ишчи М. С. Горбачевга қараб. Биз учун бу халқлар ўртасидаги ижодий ҳамдўстликнинг тимсолидир. Шу сабабли мен мазкур митинг минбаридан Шчецин диёри кемасозларидан, барча меҳнаткашларидан совет кишиларига самимий истаклар изҳор қилмоқчиман.

Шаҳарга бориш йўлида ғарбий соҳил меҳнатчилари билан янги учрашувлар бўлди.

Полякларнинг дилини тушуниш учун улар ўз Ватанини уруш култепаларидан қайта тиклашни заводларни ва кемасозлик корхоналарини, ҳатто уй-жой биноларини қайта тиклашдан бошламаганликларини эсга олиш керак. Аввал бошда улар тарихий ёдгорликларни қайта тиклаб олдилар, денгиз бўйи князларининг урушдан кейин қайтадан дунёга келган Шчециндаги қасри уларнинг биридир. Бир вақтлар Польшадаги пястлар сулоласининг қароргоҳи бўлган, эндиликда халққа хизмат қилаётган бу қаср ҳақиқий маданият, эстетик тарбия маскани бўлиб қолди. Концерт заллари ва театрлар, кўргазма галереяси Шчецин аҳолиси ҳордиқ чиқарадиган жойдир.

М. С. Горбачев қасрнинг тарихи, мана шу меъморчилик дурдонасининг ҳозирги маданий вазифаси тўғрисидаги гапларни қизиқиб тингладилар. Қаср залларидан бирида М. С. Горбачев ва унинг рафиқаси шарафига шаҳар маъмурлари номидан нонушта зиёфат берилди.

(Давоми иккинчи бетда).

ҲУЖЖАТЛАР ТЎПЛАМИ

«Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XIX Бутуниттифоқ конференциясининг материаллари» тўплами босиб чиқарилди.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг «КПСС XXVII съезди қарорлари қандай бажарилаётгани ва қайта қуришни чуқурлаштириш вазифалари тўғрисида»ги доклади, КПСС XIX Бутуниттифоқ конференцияси Мандат комиссиясининг раиси КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, КПСС Марказий Комитети секретари Г. П. Разумовский қилган комиссия доклади тўпламга киритилган.

М. С. Горбачевнинг нутқлари, унинг конференция ёпилишида сўзлаган нутқи, КПСС XIX Бутуниттифоқ конференциясининг резолюциялари нашр этилган.

Тўпламни Сиёсий адабиёт нашриёти чиқарди.

(ТАСС).

БУГУН — ЯГОНА СИЁСИЙ КУН

Қайта қуришни чуқурлаштириш йўлидан

Бугун республикамиздаги барча меҳнат коллективлари, ташкилот ва муассасаларда навбатдаги Ягона сиёсий кун бўлади. У «Қайта қуриш йўлидан олға» деган мавзуда ўтказилади. Ягона сиёсий кунда ўртоқ М. С. Горбачевнинг КПСС XIX Бутуниттифоқ конференциясида қилган доклади, конференция материаллари, резолюциялари ҳамда ана шу резолюциялар асосида республикамиз меҳнат коллективларининг қайта қуриш борасидаги вазифалари ҳақида батафсил суҳбатлар ўтказилади. Ягона сиёсий кун партия конференцияси материалларини меҳнаткашлар ўртасида кенг пропагандa қилишнинг таъсирчан формаси бўлиб қолади.

ИШГА ДАРҲОЛ ВА АСТОЙДИЛ КИРИШАЙЛИК

КПСС Марказий Комитетида Марказий оммавий ахборот воситалари раҳбарларининг, фан ва маданият ходимларининг кенгаши бўлиб ўтди. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари А. Н. Яковлев кенгаш қатнашчилари ҳузурида нутқ сўзлади. У, жумладан, қуйидагиларни айтди:

XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг ижтимоий миқёси ва сиёсий салмоғи яққол кўриниб турибди. М. С. Горбачевнинг доклади, конференция қарорлари қайта қуриш жабҳасини кенгайтириб, чуқурлаштиради, социалистик ўзгартирувчилик тусидаги сифат жиҳатдан янги ижтимоий жараёнлар муқаррарлигининг мустаҳкам демократик асосини яратади.

Конференция шуни кўрсатдики, ҳозир жамият, партия қуйидан юқоригача мамлакатдаги вазият кескин ўзгарганлиги туфайли алоҳида, ижобий ларзани бошдан кечирмоқда. Мамлакатдаги бутун вазиятнинг ўзгариши стихияли ва салбий бўлмай, балки қайта қуриш манфаатини кўзлаб, партиянинг ўзи танлаб олган йўлнинг натижаси эканлигини таъкидлаб ўтаман. Бу ўзгариш жуда тез, интенсив ва чуқур бўлди. Шуни кўриш ва тушуниш керакки, биз ҳозир бошдан кечираётган нарсаларнинг кўпи ҳар жиҳатдан ўзгаришларнинг айни чуқурлиги ва жўшқинлиги туфайли юзага келгандир.

Булар муқаррар ва хайрли ўзгаришлардир. Бу — ҳалол изланишлар, ич-ичимиздан шубҳаланиш, баъзида эса хатолар ҳам давридир. Ҳар қандай революциянинг хусусияти шундай, бошдан кечирилаётган даврнинг ўзига хослиги ҳам мана шундадир. Зотан ҳозир бизнинг энг асосий вазифамиз жамиятни қайси томондан бўлмасин экстремизмнинг хатарли ҳуружларидан сақлаш, эришилган ошкораликдан, рўй-ростликдан сира ҳам воз кечмасликдан, демократиялаш ва қайта қуриш суръатини бир қадам ҳам сусайтирмасликдан, сабот-матонат ва революцион қатъиятни кўрсатишдан иборат.

Конференция сиёсий системанинг туб ислоҳотини бошлаб берди, бу ислоҳотдан кузатилган мақсад халқ ҳокимиятининг тўлалигини таъминлашдан, унинг янги ташкилий структураларини вужудга келтиришдан иборатдир. Партия ҳам қайта қуриш ва жамиятнинг сиёсий авангарди ролига айнан мувофиқ равишда ўзини ислоҳ қилмоқда. Конференция турмушнинг барча соҳаларида қонуннинг устунлиги тўғрисидаги, социалистик ҳуқуқий давлатни ривожлантириш, барчанинг қонун олдида сўзсиз тенглигини қарор топтириш ҳақидаги қоидани қатъий қилиб таърифлаб берди. Шу жиҳатдан ҳам жамият олға томон жуда катта қадам қўймоқда.

Апрель Пленумидан кейин ўтган уч йил шуни яққол кўрсатдики, социал лоқайдликни, тайёрга айёрликни, ижтимоий турмушнинг давлатга ҳаддан ташқари бўйсундирилишини ҳамда бошқаришнинг ҳукмрон усули сифатида маъмуриятчиликни бартараф этишга муваффақ бўлинмас экан, қайта қуришга тўсқинлик механизми амал қилаверади. Мерос бўлиб қолган структуралар ташаббускор кишиларни аввалгидек ҳокимиятга кўр-кўрона бўйсундириб қўяверади, демократик тартиботларни паймол этиб, иқтисодий ислоҳотни тўхтатиб қўяди. Ҳозир қайта қуриш бошқаришнинг айни қотиб қолган структураларига бориб тақалмоқда.

Конференциянинг очиқ-равшан ҳамда новаторлик руҳи ва характери унинг ғоят муҳим сиёсий-яратувчилик омили бўлиб қолди. Ўртага қўйилган масалаларнинг теранлиги, қарорларнинг моҳияти ва мазмуни, конференция қандай ўтганлиги ва ёритиб борилганлиги, шуларнинг ҳаммаси одамларнинг онгига, назарий тафаккурга ўтказган таъсири жиҳатидан, ниҳоят, конференция қарорларини, унинг программасини амалга ошириш мамлакат олдида очадиган потенциал имкониятлар жиҳатидан ниҳоятда муҳим омил бўлиб қолди. Партия конференцияси бутун партия учун, барча коммунистлар, бутун халқ учун ҳар жиҳатдан ажойиб сиёсий мактаб бўлиб, мамлакатдаги соғлом ғоявий-маънавий вазиятни намойиш этди.

Конференция қабул қилган қарорлар жамиятимизни турмушнинг барча соҳаларида социалистик янгиланишни сифат жиҳатидан анча юксакроқ даражасига олиб чиқади. Қайта қуриш жуда кучли жадаллаштирилиб, бундан буён ўзининг социал-сиёсий негизида ниҳоятда авж олиб бораверади.

Конференция етилган муаммоларни ҳал этишга ёндашувларни умумий интелектуаллаштириш борасида тобора олға қадам қўйди, билимларни ҳамда илм-фан ва маданиятнинг инсоният тараққиётидаги ролини янгича англашни бир-бирига тубдан чамбарчас пайваста қилмай туриб қайта қуриш керакли самара бермаслигини яна бир бор равшан ва қатъий қилиб таъкидлади. Маънавиятсиз ривожланиш социалистик ривожланиш бўлиши мумкин эмас. Шу боисдан ҳам ижтимоий тараққиётнинг қайта қуриш босқичида социализм зиёлиларнинг ўткир социал зийраклигига, уларнинг бадиий ва илмий соҳаларда ёриб ўтишларига, инсон руҳининг чуқур самимиятига ниҳоятда муҳтождир.

Конференция — аслини олганда сиёсий тафаккурни, демократик практикани, ошкораликни ривожлантириш йўлидаги янги сакрашдир. Революцияни амалга ошириш назарий жиҳатдан ҳам, амалий жиҳатдан ҳам мураккаб иш. Давр воқеликлари ўлчаб берган масофани қатъиян босиб ўтиш учун эътиқод, сабот-матонат ва характер ҳаммада ҳам етарли бўлавермаслиги олдиндан равшан эди. Ўзининг шахсий қулайликлари социал адолат принципига, ўзининг маънавий бадастирлиги умрини яшаб бўлган тасаввурларни емириш зарурлигига дуч келган чоғда қайта қуришдан юз ўгирадиганлар бундан буён ҳам бўлаверади. Ҳуқуқ ва далиллар етишмай қолган ёки даҳшатни, ўтмиш одатларини қумсашни келтириб чиқарувчи оддий ироданинг намоён бўлиб қолганида маъмурий воситага ёпишиб олишдек ёмон одат ҳали узоқ вақт яшайди.

Аммо онгда содир бўлаётган революция чин ҳақиқатни қарор топтириш, бунёдкорлик ғояларини излаш, олис ҳамда яқин ўтмишдаги қайғу-аламли хато ва фожиаларга шафқатсиз, аммо сергак баҳолар бериш билангина ўтаётгани йўқ. Онгнинг демократик тафаккур ва чинакам маънавий социалистик қадриятлар сари бурилиши, афсуски, индивидуализм, ўта кетган манманлик ва сийқа худбинлик тақозо этаётган майда буржуа психологиясини ҳам яққол кўрсатди. Буларнинг ҳаммаси индивидуал маданиятсизлик ва бошқа кишиларнинг манфаатларини менсимаслик тусида бўлса, бу — тарбия масаласидир. Аммо ҳиссиётни авж олдириш, эҳтиросларни кучайтириш, миллий ёки социал шубҳа-гумон уруғини сочиш, социал группаларни ўзаро тўқнаштириш йўлидаги уринишлар демократиялаш жараёнига мутлақо хилофдир. Бундай ҳолни ошкоралик билан ниқоблаш ўта кетган таҳқирлашдир. Афтидан, ошкоралик юкини ҳамма ҳам кўтара олмаётганга ўхшайди, баъзида нафсоният масъулиятдан устун чиқмоқда.

Конференция аввало вужудга келган аҳволга, қайта қуришнинг боришига баҳо беришда, вазифаларни ўртага қўйишда масъулият даражасини анча оширди. М. С. Горбачевнинг докладида, делегатларнинг нутқларида ҳаққоний таъкидлаб ўтилганидек, бизга қолган мерос қанчалик оғир бўлмасин, масъулиятни зиммамизга олиш, ўзимиз қандай ишлаётганимизни таҳлил этиш пайти келди. Қайта қуришнинг дастлабки уч йилига конференцияда жуда қаттиқ баҳо берилди. Бу баҳо оммавий ахборот воситаларининг фаолиятига ҳам талабчанлик билан назар ташлаш мажбуриятини юклайди.

Конференция бундан буён қайта қуриш тўғрисида энг муҳим амалий вазифаларнинг ҳал этилишига қараб фикр юритишдан иборат асосий сиёсий масалани жуда ўткир қилиб қўйди. Озиқ-овқат, уй-жой, халқ истеъмоли моллари ва барча соҳаларда энг оддий тартиб ўрнатиш ана шу вазифалар жумласидандир. Бу — тўғри. Қайта қуриш — иқтисодий ислоҳот, сиёсий системани реконструкция қилиш, демократиялаш, ошкоралик, янгича сиёсий фикрлашдангина иборат, деб бўлмайди. Буларнинг ҳаммаси қайта қуришнинг энг юқори даражасидир. Аммо қайта қуриш — турмушнинг ўзи бўлиб, унда майда-чуйда ишлар йўқ. Бошқарув структураларини қайта қуриш, яна ҳам кўпроқ танқид қилиш, эркин мунозаралар ўтказиш мумкин, аммо қишлоқдаги, шаҳардаги, меҳнат коллективидаги кундалик турмуш сезиларли равишда ўзгармаса бу ҳолда реал қайта қуриш ҳам бўлмайди.

Ошкоралик барча йўналишларда янада самарадорроқ ишлай бошлаши керак. Турмушимизда ошкораликни қарор топтириш маънавий-сиёсий соғломланишнинг чинакам умумхалқ программасини ишлаб чиқиб, амалга ошира боришга ёрдам берди. Ошкоралик сари бурилиш — қайта қуриш манфаатларига мос бўлиб тушадиган сиёсий йўлгина эмас. Бу — революцияни, социалистик жамиятни ривожлантиришнинг объектив босқичи ҳамдир. Ошкораликни бирон нарсада айблаш — касалликнинг, оғир бўлсада, аниқ диагнозини қўйган врачни айблаш билан баравардир. Партия конференциясининг бу борадаги йўл-йўриқлари ҳам мутлақо қатъий: ошкоралик бўлмаса — қайта қуриш бўлмайди, демократия бўлмайди.

Бизга жамиятдаги барча мавжуд қонуний манфаатларни оқилона, ҳуқуқий, узлуксиз мувофиқлаштириб олиш, бир манфаатларни бошқа бир манфаатлар йўлида қурбон қилиш эмас, балки айни мувофиқлаштириб олиш механизми ниҳоятда зарурдир. Догматизмнинг ғалати ақидаларини кўпайтириб юбормай, балки доимий ўзгариб тирувчи, ижтимоий реалликларни эътиборга олувчи айни узлуксиз тарзда мувофиқлаштириш керак. Ошкоралик шундай механизмнинг энг асосий элементи, унинг йўлга қўйилиши ва амал қилиши ғоят муҳим принцип ҳамдир. Матбуот — уни рўёбга чиқаришнинг воситаларидан биридир.

Ҳозир оммавий ахборот воситаларининг фаолиятида, деб таъкидлади А. Н. Яковлев, сифат жиҳатдан янги иш даражасига ўтиш, жавобгарликни қатъиян ошириш зарур. Танқид конкрет ва далил-исботли бўлсин, таҳқирловчи эмас, балки шифобахш бўлсин. Даъволар қилинсин, лекин далиллар келтирилсин, ошкоралик ҳамма учун бўлсин. Фикрлар жуда кенг миқёсда таққослаб кўрилсин. Конкретлик, таҳлил ва теранлик биринчи ўринга ўтиши керак. Истеъдод ва билимдонлик, ташаббускорлик ҳамда матбуот сўзининг эҳтирослилиги — ҳаммаси иш манфаатига хизмат қилиши керак.

Озиқ-овқат программасини амалга ошириш ҳозирги энг асосий вазифадир. Қарор битта, у ҳам бўлса конференциянинг аграр сиёсатга тааллуқли йўл-йўриқлари ҳозир ҳамма жойда ва ҳеч кечиктирмай жорий этилсин. Пудратга, ижарага, кооперативларга нисбатан салбий муносабат ҳали ҳам кенг тарқалган. Аввало раҳбарларнинггина эмас, шу билан бирга аҳоли баъзи қатламларининг онгидаги қотиб қолган ақидаларни тугатиш керак. Партия комитетларининг хўжаликлар мустақиллигини кенгайтириш, меҳнатни ташкил этиш янги формаларини оммалаштириш соҳасидаги ишлари, озиқ-овқат маҳсулотлари билан ўзини-ўзи таъминлаш, тайёрга айёрликка қарши кураш йўлини қарор топтириш газета саҳифаси марказига қўйилиши лозим. Қишлоқдаги қайта қуриш кашшофларининг қисматини енгиллаштириш, уларга ёрдам бериш — партия комитетларининг вазифаси. Тўғаноқ ва тузоқлар, сунъий ғовлар уларнинг йўлидан олиб ташлансин.

Ўртоқ А. Н. Яковлев сўнгра қайта қуриш, иқтисодий ва сиёсий ислоҳотни амалга ошириш жараёнида ҳуқуқларгина эмас, бурчлар, барча соҳалардаги ва аввало бевосита инсонга тааллуқли ишларнинг реал аҳволи учун жавобгарлик ҳам жойларга топширилишига тўхталиб ўтди. Одамлар манфаатини кўзлаб, ҳокимиятдан фойдаланиш маҳорати ва истагига, маҳаллий манфаатларни умумдавлат манфаатлари билан, умуман интизом билан қўшиб олиб боришга талабни ҳам ошириш керак. Ҳокимият органини ҳурмат қилиш ва унинг омма томонидан самарали демократик назорат этилиши — сиёсий ислоҳотнинг негизидир. Эндиликда ошкоралик унинг бошқа барча вазифалари билан бир қаторда янгиланган сиёсий система қарор топишига, унинг тўла куч билан ишга киришига ҳал қилувчи тарзда кўмаклашиши лозим.

Бутуниттифоқ партия конференцияси чинакам ҳуқуқий давлатни барпо этиш, шу мақсадда суд-ҳуқуқ системасини ислоҳ қилиш вазифасини кун тартибига қўйди. Қонунга нисбатан, давлат интизомига риоя этилишига нисбатан ҳурматни сингдириш, қонун гражданларнинг, барча демократик ташкилотларнинг конституцион ҳуқуқлари ва қадр-қимматини амалий равишда муҳофаза этишига баб-баравар тарзда эришиш — матбуот, телевидение ва радионинг бурчидир.

Оммавий ахборот воситалари мансабдор шахсларнинг, расмий муассасалар ва ташкилотларнинг қонундан ҳар хил чекинишларини тўғри танқид қилмоқдалар. Аммо баъзида бу танқид шу тарзда олиб борилмоқдаки, кўпчиликда: энг муҳими — ҳамма жойда ва ҳар ишда белгиланган талабларга қарши туриш, барча ҳолларда уларни қотиб қолган, умрини яшаб бўлган деб, қонун посбонлигида турган ҳокимият, ҳуқуқ-тартибот органларини эса нуқул ҳуқуқ ва эркинликларни поймол этиш тимсоли деб ҳисоблаш керак экан-да, деган нотўғри тасаввур ҳосил бўлмоқда. Бундай позиция ижтимоий онгни бузади, ҳуқуқий нигилизмни сингдиради, унинг ниҳоятда бир ёқлама эканлиги тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади. Қонун амал қилаётган экан, уни истисносиз ҳамма оғишмай бажариши керак — бундан бошқа йўл йўқ. Қонунни бузганлик учун жазо ҳам худди шундай қатъиян берилиши керак. Матбуот ҳақиқатан ҳам демократик бўлса қонунлар ва интизомни қаттиқ туриб, далил-исботлар билан ёқлаши лозим.

Қайта қуриш — революциядир. Аммо ҳеч қандай революция у албатта муваффақият қозонади, мутлақо қийинчиликларсиз кечади, деб программалаштириб қўйилмаган. Шу жиҳатдан матбуотнинг социал масъулияти сўзларда ва истаклардагина эмас. Бу — қайта қуришнинг бош талабларидан биридир. Давр дадилликка чорламоқда. уни намоён этиш учун имкониятларни ҳам, омилларни ҳам вужудга келтирмоқда. Бироқ жамиятга шунчаки хўжакўрсин учун эмас, балки ҳақиқий дадиллик керак. Муаммоларни ўртага қўйишда ва уларни ҳал этишга ёндашишда дадиллик лозим. Ўзини ҳимоя қилишни билмайдиган жамики илғор, прогрессив нарсаларни, ҳалоллик, виждонлиликни айниқса қаттиқ туриб ёқлашда дадиллик керак.

Биз ўзимиз ҳам сезмаган ҳолда тарихий аҳамиятга молик жуда чуқур бурилишни бошладик. Инсондаги барча энг яхши фазилатларни улуғлашдан иборат мақсад қўйилган. Эндиликда тараққиётгина эмас, балки инсоният омон қолишининг ўзи ҳам шу билан белгиланади. Бунда дадиллик, мардлик зарур. Сохта мардлик эмас, балки ҳақиқий мардлик кўрсатаётган кишиларга ҳам муносиб баҳо бериш керак. Ўз ишимизда дангал ва аниқ мақсад билан жангга кираётган солдатнинг мардона, онгли жасорати билан вагон пиллопоясида осилиб бораётган ёки кўчада машинанинг шундоққина олдидан югуриб ўтаётган болакайнинг беҳуда жасурлигини фарқ қила билайлик.

Мақолалардаги, айниқса ўткир танқидий мақолалардаги барча фактларни жуда синчиклаб текшириш зарурлиги тўғрисидаги талаб конференция минбаридан янгради.

Матбуотда чиққан ёлғон фактнинг оқибатлари бунга йўл қўйган автор ва редакторгагина қарши қаратилиб қолмай, журналистлар курашаётган эзгу ишга қарши ва улар танқид қилаётган кишилар фойдасига хизмат қилади. Булар қайта қуришга ҳам қарши бўлиб қолади.

Оммавий ахборот воситаларининг материалларида, улар қандай масалага тааллуқли бўлишидан қатъий назар, умуман қайта қуришда бўлгани каби вазифаларни ўртага қўйишда, конкрет талаб ва таклифларни олға суришда реализм зарур. Нореализм, максимализм позицияларидан туриб ёндашувлар — социал тайёрга айёрликнинг жуда хатарли туридир.

Мақола ва материалларнинг кўпроқ чуқурлиги ҳамда уларда таҳлил кўплиги, тафаккурнинг илмийлиги, муаммоларни ўртага қўйишнинг даражаси яқинда бўлганига қараганда юқорилиги — оммавий ахборот воситалари социал масъулиятининг амалий ифодасидир. Биз учун энг мушкул бўлган бир масалани — бюрократизмга қарши курашни олиб кўрайлик. Биз ҳали бу курашни конкрет бюрократга қарши кураш билан ҳаддан ташқари кўп адаштиряпмиз. Ҳолбуки унисини ҳам, бунисини ҳам керак, бунда бюрократизмга қарши кураш айниқса кўпроқ зарур.

Баъзида турмуш зиддиятлари, жараёнларнинг моҳиятини чуқур билиб олиш ўрнига газета саҳифаларида, кўрсатув ва эшиттиришларда хиссиётларга ҳаддан ташқари берилиб кетиш ҳамда баландпарвоз гаплар асосий ўринни олади. Бирон-бир камчиликни очиб ташлаш чоғида ақл-идрок, соғлом фикр эмас, балки энг эзгу истакларни йўққа чиқарадиган, матбуот сўзини қадрсизлантириб кишининг жиғига тегадиган, пировард натижада эса ошкоралик ва қайта қуришга зиён етказадиган жанжалкашлик позицияси устун бўлиб чиқмоқда.

Хуллас, ҳозир матбуот воқеа-ҳодисаларни қайд этмасдан, балки уларнинг жами йиғиндисини ҳам, муайян даврдагисини ҳам тадқиқ қилиши лозим. Апрель Пленумидан кейинги ишларнинг ўзига хос ижтимоий мезони талаб этилади.

Келинг, янги жараёнларни диққат-эътибор ва манфаатдорлик билан таҳлил этайлик. Янгиликни кўкларга кўтариб мақтамай, мамлакатнинг турли районларида қайта қуриш практикаси қандай ишлаётганлигини, янгиликка нима ва ким ҳалақит бераётганини, янгиликнинг ўзида ҳам нимани тўғрилаб қўйиш зарур эканлигини аниқ билиб олайлик.

Қайта қуриш том маънодаги ватанпарварликка муҳтождир. Билимларга, реалликка, амалий ишларга қатъий асосланган социалистик ватанпарварликка муҳтожки, у мана шу ишларнинг натижалари билан ўлчанади. Кечаги ва бугунги кундан фахрланмай аниқ-равшан ва яққол ифтихорсиз қайта қуришни тасаввур этиб бўлмайди. Қайта қуриш асло кимгадир хуш ёқиш учун эмас, балки бизнинг ўз тараққиётимиз шуни тақозо этаётганлиги учун амалга оширилмоқда. Қайта қуриш — емириш эмас. Вайроналарда яшаб бўлмайди. Барпо этиш инсонга хос хусусиятдир. Қайта қуриш — соғлом фикрга ва реал, тирик инсонларга нисбатан иззат-ҳурматга асосланган бўлиб, ақл-фаросат билан зиёлиларча олға ҳаракат қилиш демак.

XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг ғояларини турмушга татбиқ этиш, принцип жиҳатдангина эмас, шу билан бирга ҳар бир конкрет ишда ана шу ғояларнинг тантанаси учун, сўз билан ишнинг бирлигини таъминлаш учун кураш — ижтимоий тараққиётнинг ҳозирги босқичида оммавий ахборот воситаларининг роли айни мана шу билан белгиланади.

Кенгаш ишида КПСС Марказий Комитети бўлимларининг мудирлари ва бошқа масъул ходимлари қатнашдилар. (ТАСС).

• Куюнчак газетхон мактублари

СИРДАРЁ ТАШВИШИ

Фарғона областининг Фрунзе район хўжаликлари, жумладан К. Маркс номли колхоз ва «Сирдарё» совхози Сирдарёнинг бўйига жойлашган. Дарёнинг ўнг қирғоғида эса Наманган область Поп районининг Ленин номли совхози ҳамда бошқа хўжаликлар деҳқончилик билан шуғулланишади.

Бундан олти-етти йил муқаддам районимиз чегарасида совхознинг собиқ раҳбарлари дарёнинг ўнг қирғоғига тош ташлаб, дамба қилишганди. Унинг устидан машиналарнинг юриши учун йўл ҳам қилинди. Оқибатда дарё ўз йўналишини ўзгартириб, чап қирғоқ томонлаб оқа бошлади. Лекин совхоздагилар дарёнинг эски ўрнидан 200 гектар ерни ўзлаштириб, экинлар экишди.

Дарё эса чап қирғоқ ерларини тўхтовсиз ювиб кета бошлади. Экин майдонлари зарар кўрмасин, деб қирғоқлар мустаҳкамланди. Аммо бу ҳам ёрдам бермагач, дарёнинг ўртасига дамба қилинди. Дарё тез орада икки томонлама қисиб қўйилди. Ўтган йили давлат назорат органларининг кўрсатмасига асосан биз ўз томонимиздаги тўсиқларни ола бошладик, аммо ўнг қирғоқ шундайлигича қолди.

Бу йил эса сув сатҳи бирмунча кўтарилиб, К. Маркс номли колхоз ҳамда «Сирдарё» совхозининг пахта ва бошқа экин майдонлари сув остида қолиб, катта зарар кўрди. Шу сабабли, республика миқёсида комиссия тузилиб, дарёдаги барча тўсиқлар олиб ташланса мақсадга мувофиқ бўлар эди.

А. ТИХЕЛАЕВ,
Фрунзе район агросаноат бирлашмаси ирригатори.

КИТОБ — АҚЛ ЧИРОҒИ

Қ. Раҳимов номли совхозда таниш-билишларим кўп. Яқинда ҳисоб-китоб билан шуғулланувчи бир оғайнимникида бўлдим. Данғиллама уйининг бир томонида машина гаражи, бир томонида оғилхона. Меҳмонхона ҳам дид билан безатилган. Яхши яшаш учун барча қулайлик бор. Бироқ нимадир етишмайди. Чой устида суҳбат қизиб, бадиий асар ўқиш ҳақида гап борди.

— Бу яқин орада қайси ёзувчининг асарини ўқидингиз? — сўрадим ундан.

— Ҳалиги борку, ўзимизнинг (сурхондарёлик демоқчи) ёзувчимиз Ўткир Ҳошимовнинг китоблари... — Шукур Холмирзаев демоқчи, — унинг хатосини тузатди кимдир.

Шундан сўнг даврадан файз кетди. Бу воқеа совхоз кишиларининг китобга бўлган муносабатини ўрганишга туртки бўлди. Совхоз клубида хўжаликнинг якка-ю ягона маънавий бойлиги — кутубхона жойлашган. Бундан ташқари сут-товар фермаси ва боғчаларда ҳам кўчма кутубхоналар ташкил этилган.

Клубдаги кутубхона мудираси Улғузи Нурманованинг ҳисоб-китобига кўра, бу масканда 9944 та турли-туман китоб бор. Совхозда эса 9402 нафар киши истиқомат қилади. Демак, ҳар битта ўқувчига биттадан китоб тўғри келар экан. Ваҳолонки, рўйхат бўйича 480 нафар китобхондан 90 таси доимий. Булар ҳам асосан мактаб ўқувчилари.

Совхозда тўққизта алмашлаб экиш участкаси мавжуд. Дала шийпонлари ҳам анча-мунча. Уларда кутубхона у ёқда турсин, аҳолининг маданий-маънавий ҳордиқ чиқариши учун ҳам ҳеч қандай шароит йўқ.

— Бир неча йилдан бери далада ишлайман. Лекин шу пайтгача далага ким келса нуқул ишни сўрайди. Ҳеч ким қандай китоб ўқиганимиз билан қизиқмаган, — дейди хўжаликнинг 4-бригадада ишчиси Хосият Жабборова. — Ҳозир китоб кириб бормаган хонадон йўқ-ку, ахир.

— Инсон омили ҳақида кўп гапириляпти, — суҳбатга қўшилди шу участка агрономи Ч. Мисиров. — Аммо ишчиларга ғамхўрлик сезилмаяпти. Участкамизда дурустроқ дала шийпони йўқ. Кўчма кутубхона ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

Чори Мисиров ҳақ гапни айтди. Совхоздаги бундай аҳволга чек қўйиш вақти етди.

О. ХУДОЙБЕРДИЕВ,
Ленин йўли райони.

ДЎСТЛИКНИ АМАЛИЙ ИШ БИЛАН МУСТАҲКАМЛАЙЛИК

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Сўнгра полякларнинг Шчецин диёридаги жасоратига қўйилган ёдгорлик сари борилади. Обида супачасига ўйиб ишланган уч бургут полякларнинг уч авлоди: Польшанинг ғарбий ерларга бўлган тарихий ҳуқуқи учун курашчилар, денгиз бўйидаги янги диёр қурувчилари ва бу ерда урушдан кейин туғилиб шу азалий поляк элининг келажагини бунёд этаётганлар тимсолидир. Бош секретарь обида пойига гуллар қўяди.

Шчецин марказий қабристонида тўхтаб ўтилади.

М. С. Горбачев билан В. Ярузельский қуролдош қардошлик ёдгорлиги ёнига борадилар. Бу ерда Шчецинни озод қилиш учун бўлган жангларда ва Берлин операцияси вақтида ҳалок бўлган салкам 4 минг совет ва поляк солдати абадий уйқуга кетган.

Совет ва поляк раҳбарлари ёдгорлик пойига гулчамбарлар қўйишди. Фахрий қоровул саф тортди, иккала мамлакатнинг давлат Гимнлари ижро этилди.

Бироқ қаҳрамон жангчилар қабрлари ёнида йиғилган кишилар узоқ вақтгача тарқалишмади. Шу кишилардан бирига мурожаат этамиз. Танишамиз. Шчецин учун бўлган жангларнинг иштирокчиси, ветеран Казимеш Вишковский М. С. Горбачев билан бўлган учрашувдан олган таассуротларини тўлиб-тошиб гапиради. Биз уруш ветеранлари, — дейди у, Бош секретарни атоқли давлат арбоби сифатидагина эмас, қуролдош қардошларимиздан бири — Сергей Горбачевнинг ўғли сифатида ҳам кутиб олдик. Кеча В. Ярузельскийнинг нутқидан Михаил Горбачевнинг отаси Польша диёрида ярадор бўлиб, Краков госпиталларидан бирида даволанганини билиб олдик. Кеча эса мен, деди ветеран, кичик Горбачев Совет Армиясининг оддий жангчиси бўлган ўз отаси тўғрисидаги хотира сақланиб қолган Костюшка кўчасининг мана шу 37-уйини зиёрат қилганини телевидение орқали кўриб, янада кўпроқ тўлқинландим.

Жангчилар, ҳалок бўлган қаҳрамонлар хотирасини ардоқлаб асраш ҳам поляклар дилига хос хислат. Ҳеч ким унутилган эмас, дейишади улар.

Ҳаёт эса давом этмоқда... Автомашиналар кортежи «Гуменьце» давлат боғдорчилик-полизчилик хўжаликлари комбинати сари борар экан, ёз қуёши сахийлик билан нур сочиб туради. Далаларда, боғларда, теплицаларда ва комбинатнинг очиқ ерларида пишиб етилган ҳосил териб олинмоқда. Поляк аграрчи мутахассислари ўзларининг ишлаб чиқариш биноларини «цех» деб аташар экан. Мана шу цехларда М. С. Горбачев қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг энг муҳим муаммолари, уни ривожлантириш йўллари ҳақида суҳбатлашади.

Шчецин диёри бўйлаб сафарда М. С. Горбачевга КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, КПСС Марказий Комитетининг секретари В. А. Медведев, Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Е. Е. Соколов, СССРнинг ПХРдаги элчиси В. И. Бровиков; Польша томонидан ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари Ю. Чирек, ПБИП Марказий Комитети секретариатининг аъзоси Б. Колодзейчак, ПБИП Марказий Комитети халқаро бўлимининг мудири З. Куча, ПХР ташқи ишлар министри Т. Олеховский, ПХРнинг СССРдаги элчиси В. Наторф, бошқа расмий кишилар ҳамроҳ бўлдилар.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
А. КОНДРАШОВ,
А. ПЕРШИН,
Г. ШИШКИН,
В. ШИШЛИН.

ТЕМИРЙЎЛЧИЛАРГА МУКОФОТЛАР ТОПШИРИЛДИ

Халқ хўжалиги юкларини ташишни таъминлашга катта ҳисса қўшганликлари учун Ўрта Осиё темир йўли меҳнатчиларидан бир группаси СССР орден ва медаллари билан мукофотланган эди. 14 июль куни ана шу мукофотларни топширишга бағишланган тантанали маросим бўлди.

Меҳнат Қизил Байроқ ордени Андижон локомотив депосининг машинист-инструктори Т. Алимовга ва Тошкент темирйўл транспорти инженерлари институтининг кафедра мудири Г. С. Севликьянцга топширилди. Тошкент тепловоз депосининг слесари Ю. К. Овкин билан Бухоро-1 станциясининг бошлиғи Д. Ҳакимов Халқлар Дўстлиги ордени олдилар. Темирйўлчилардан катта группасига «Ҳурмат Белгиси» ордени, III-даража Меҳнат шуҳрати ордени, «Шавкатли меҳнати учун» ва «Меҳнатда ўрнак кўрсатганлиги учун» медаллари топширилди.

Мукофотларни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари В. В. Сударенков топширди. (ЎзТАГ).

ТОҒЛИ ҚОРАБОҒДАГИ АҲВОЛГА ДОИР

12 июль куни Степанакертда халқ депутатлари Тоғли Қорабоғ область Советининг сессияси бўлди. Сессияда 150 депутатдан фақат 101 нафари иштирок этди.

Тоғли Қорабоғ автоном областининг Озарбайжон ССР составидан чиқиши тўғрисида қарор қабул қилинди.

Тоғли Қорабоғ автоном области халқ депутатлари Совети, дейилади қарорда, Арманистон ССР Олий Совети сессиясининг 1988 йил 15 июнда Тоғли Қорабоғ масаласи юзасидан қабул қилган қарорини амалга оширишни область учун бирдан-бир мақбул йўл, деб ҳисоблайди.

Сессия Тоғли Қорабоғ автоном областининг номини Арцах арман автоном области деб ўзгартириш тўғрисида белгиланган тартибда илтимос қилишни халқ депутатлари область Совети ижроия комитетига топширди.

Депутатлар сессияда меҳнаткашларни забастовкани тўхтатишга чақиришларига қарамай, шаҳардаги барча саноат корхоналари 13 июль куни ҳам олдингидек ишламади. Жамоат ва шаҳар автотранспорти қатнамади. Саноат моллари магазинлари, маиший хизмат корхоналари берк эди.

Область далаларида қишлоқ хўжалик ишлари давом этмоқда.

* * *

Озарбайжон ССР Олий Советининг Президиуми 12 июль куни кечқурун Бокуда бўлиб ўтган мажлисида Тоғли Қорабоғ автоном области халқ депутатлари Совети сессиясининг қарорини кўриб чиқди.

Президиум қабул қилган қарорда халқ депутатлари область Совети барча давлат органлари амал қилиши лозим бўлган юқори органлар қарорлари қуйи органлар учун қонунийлиги ва мажбурийлиги принципига қатъий риоя қилишни таъминлай олмаганлиги, СССР Конституциясида ва Озарбайжон ССР Конституциясида белгилаб қўйилган республиканинг миллий давлат қурилишига очиқдан-очиқ ҳамла қилаётганлиги таъкидланади. Бу эса регионда қайта қуриш жараёнига жиддий путур етказади, меҳнаткашларни областни социал-иқтисодий ривожлантиришнинг муҳим вазифаларини ҳал этишдан, КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг «1988—1995 йилларда Озарбайжон ССР Тоғли Қорабоғ автоном областини социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш чоралари тўғрисида»ги қарорини амалга оширишдан чалғитади.

Озарбайжон ССР Олий Совети Президиуми Тоғли Қорабоғ автоном области халқ депутатлари Совети сессиясининг Озарбайжон ССР составидан областнинг ўз ихтиёри билан чиқиши тўғрисидаги қарорини қонунга хилоф деб топди ва СССР Конституциясининг 87-моддасига, Озарбайжон ССР Конституциясининг 114-моддасига ва «Тоғли Қорабоғ автоном области тўғрисида Озарбайжон ССР Қонуни»нинг 42-моддасига мувофиқ уни бекор қилди.

(ТАСС).

«ДЎСТИ» — «ДЎСТЛИК» ДЕМАКДИР

13 июль куни Тошкентдаги Ҳ. Олимжон номли Адабиётчилар уйида СССРдаги афғон адабиёти кунлари тантанали очилди. Учрашув барча қатнашчиларининг нутқларида «Дўсти» — «Дўстлик» сўзлари янгради. Афғонистон ва Ўзбекистон ёзувчилари ижодий режалари тўғрисида сўзлаб бердилар, янги китобларидан парчалар ўқидилар.

Мамлакатимизда афғон адабиёти кунлари учинчи бор ўтказилмоқда. Бу галги учрашувга таниқли шоирлар ва прозаиклар, дўст мамлакатнинг актив жамоат арбоблари келишди. Афғонистон ёзувчилар уюшмасининг раиси Муҳаммад Акром Усмоннинг «Одамлар хонадони», «Шакарқамиш гуллаганда» ва «Қия очиқ эшик» романлари, Раҳнаворд Зарёбнинг «Олис шаҳардаги дўстим», «Асрлар қаъридан келган овоз» ҳикоялар тўпламлари, Олим Лабибнинг достонлари, Кавун Тўфонийнинг шеър ва эсселари, Жалол Нуронийнинг сатираси, Зарим Анзурнинг танқидий мақолалари совет кишиларига яхши таниш. Ана шу асарлар ва афғон адибларининг бошқа кўп китобларини «Радуга» нашриёти рус тилида кўп нусхада нашр этган. Ана шу китоблар СССРдаги Афғон адабиёти кунлари доирасида Тошкентда очилган кўргазмага қўйилди.

— Афғонистон ва Совет Ўзбекистони икки иноқ қўшнидир, Шарқда эса «Ҳовли олма, қўшни ол», деган нақл бор, — деди учрашувнинг очилиш маросимида афғон ёзувчилари делегациясининг раҳбари Муҳаммад Акром Усмон, — «Қўшнилар» сўзи СССР билан Афғонистон Республикаси ҳукуматлари ўртасида тузилган кўпгина битимларда такрорланади. Ёзувчиларнинг ўзаро алоқалари ҳам мунтазам мустаҳкамланиб бормоқда. Мирмуҳсин ва Сарвар Азимов, Эркин Воҳидов ва Сафар Барноев, ўзбек адабиётининг бошқа вакиллари Афғонистонда бўлиб, мамлакатимиз ҳақида ажойиб асарлар яратишди. Уларнинг асарлари дари ва пушту тилларига таржима қилинган. Ўз навбатида Афғонистон Республикасининг 40 дан зиёд адиби Тошкентда меҳмон бўлди. Бу учрашувлар, жумладан бу галги анжуман ҳам халқларимизни янада яқинлаштиради, тинчлик ва яхши қўшничилик муносабатларини мустаҳкамлайди.

* * *

СССРда афғон адабиёти кунларида қатнашиш учун келган делегация аъзоларини 14 июль куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Ҳ. Холмуҳамедов қабул қилди.

(ЎзТАГ).

• *Ёзувчи ва замон*

БИЗ СУВ ИЧГАН ДАРЁЛАР

Комил ЯШИН,
Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси

Ким буюк мақсадга интилса, ўзини ўйламаслиги зарур.

И. С. Тургенев.

ОРАДАН ЖУДА КЎП йиллар ўтганига қарамай қора мағиздан келган, бўйдор, қорақош, боқишлари ўткир бу кишининг нурли сиймоси сира ҳам кўз ўнгимдан кетмайди. Унинг чеҳрасида кишини бамисоли сеҳрлайдиган қандайдир файз бор, шу важдан икки оғиз гаплашганидаёқ одамни ўзига қаратиб олар, сермаъно сўзлари, табиий ва кучли мантиқи билан қайси мавзу, масалада гаплашмасин устун келар, ўринли ва асосли мисоллар билан тамомила ром қилиб оларди. Тил билиши борасида биров унинг олдига туша олмасди. Рус тилини ҳам она тили сингари сув қилиб ичиб юборган, гапга чечанлигини кўрганингизда ҳайратдан ёқа ушламай иложингиз йўқ эди. Айниқса, ўша йилларда, рус тилини мукаммал биладиган ўзбеклар кам топиладиган пайтларда бунақа билимдон одамнинг бўлиши чиндан ҳам ҳайратланарли воқеа саналарди.

Устоз адиб Чеховнинг инсонда ҳамма нарса гўзал бўлмоғи кераклиги борасидаги машҳур сўзлари қанчалар тўғрилигини ана шу инсон тимсолида ҳам яққол кўрса бўларди. Унда синфий онг жуда эрта уйғонганди. Шуурида инқилобий руҳ ва туйғунинг пайдо бўлишида Қўқон ва Андижондаги рус большевикларининг кучли таъсири бор эди. «Тўртинчи»лар, яъни большевиклар ёш Усмонхонни ўз қаторларига тортиб, янги тузум, янги ҳаёт учун кураш олиб бориш йўлларини ўргатдилар. Уни ўша йиллардаёқ катта-кичик яхши биларди. Мабодо у ҳаёт тўфонларида чирпирак бўлмаганида, яъни ўттиз еттинчи йилдаги машъум таъқибларнинг қурбони бўлмаганида, келаси йили туғилганига тўқсон йил тўлганини юбилей қилардик, тўрга ўтқазиб қўйиб, издиҳом қатнашчилари номидан муборакбод қилган, дил сўзларимизни айтган бўлардик. Афсуски, у зот айни йигит ёшида, умрининг ўттиз саккизинчи баҳорини қаршилаганида ҳаётдан кўз юмди, шахсга сиғиниш даврининг қонли болтасига дучор бўлди...

Мен Усмонхон акани ёшлигимдан билардим. Эски тузум даврида дунёга келиб, саккиз йил унинг тузини ичганимдан баъзи бир нарсалар сира ҳам кўз олдимдан кетмайди.

Андижон инқилобдан олдинги йилларда Фарғона водийсининг йирик уезд шаҳарларидан бири бўлиб, ундаги барча нарсалар — уй-жойлар, ер-сув, хазинаю-дафиналар Миркомил Мирмўминбоевга ўхшаган бир ҳовуч миллионер бойлару, рус мансабдорларига қарашли эди. Камбағал шўрлик фақат ҳаводангина текин нафас олар, бошқа нарсаларга келганда ҳар тарафдан чиқимдор эди. Ўзим дунёга келган Қорамулла — Ширмонпазлик маҳалласи ҳозирги Андижон шаҳри марказидаги Узум бозор яқинида бўлиб, гузарда иккитагина саҳҳофлик дўкони бўларди. Маҳалладаги хат-саводли кишилар бўш вақт топгудай бўлсалар ўша дўконларга равона бўлишар, дадам ҳам кўпинча ўшалар билан бирга бўлар, уйдагилар айтиб келгани мени югуртириб қолишса у кишини кўпинча Бакирхон саҳҳофнинг дўконидан топардим. Абдуллажонҳожи исмли саҳҳофнинг дўконидан ҳам одам узилмасди.

Саҳҳофлар ўша замонларда зиё уруғини сочадиган одамлар эканликларини айтиб ўтишим керак. Бакирхон саҳҳоф ҳам анча ўқимишли ва тараққийпарвар киши бўлганлигидан илғор фикрли дадамнинг иззат-ҳурматига сазовор бўлганди. У одамларга ўқишга газета, журнал ва китоблар бериб турар, эски китобларга муқова ясар, табибчилик билан ҳам шуғулланар, шу важдан маҳалла-кўй орасида обрўси баландроқ юрарди. Халқ орасида машҳур бўлган қаламкашларнинг асарлари ҳам саҳҳофлар орқали тарқаларди.

Бакирхон саҳҳоф Андижонда истиқомат қиладиган рус зиёлилари билан ҳам алоқа ўрнатганидан матбаа асарлари унда кўпроқ бўларди. У илм-маърифат бобида теварагидагиларга таъсир қилишга уринар, тараққийпарварлик бобида бошқаларга ибрат бўларли ишлар қиларди. Болаларини рус-тузем мактабларига берган, уларни ҳар жиҳатдан яхши тарбия қиларди. Саҳҳофнинг фарзандлари ҳам кейинчалик дуруст одамлар бўлиб етишишди. Улардан бири ўзбек совет санъати тараққиётига муносиб ҳисса қўшган таниқли экран ва саҳна устаси, СССР халқ артисти Аббос Бакиров эди.

Саҳҳофнинг ҳамсуҳбатлари орасида маҳалламиздаги ўзига тўқроқ одамлардан бўлган Эшонхўжа ака деган киши ҳам бўларди. Эшонхўжа аканинг биздан тўққиз-ўн ёшар катта Усмонхон деган ўғли ўша пайтларда ҳаммани донг қолдириб мактабга «тепки арава» — велосипедда қатнарди. Бошига шапка кийиб, портфелини елкаси оша тақиб олар, эгнида эса ақлимиз бовар қилмайдиган ажиб бир форма бўларди. Кейинроқ билсак у рус гимназистларининг формасида юрар экан. Усмонхон Андижоннинг Хаканга кетаверишдаги Вайрона деган жойида рус бойлари қурган қўшқаватли мактабда ўқирди. Биз эса ўша пайтларда эски мактабга қатнардик. Бу 1915—1916 йилларга тааллуқли хотиралар..

ОРАДАН КЎП ЎТМАЙ озодлик тонги отди. Инқилоб шарофати билан янги совет мактаблари вужудга келди. Ҳаммаёқда ўсиш, ўзгариш, янгилик. Эски мактабларга қатнаб юрганларга янги нурафшон мактабларнинг эшиклари кенг очилди.

Биз мактабда ўқир, катталар ишлашар, хуллас, ҳар ким ўзи билан ўзи овора эди...

Архивларда кўз қорачиғидай сақланаётган қанчадан-қанча материалларни ўрганиш, турли-туман ҳужжатларни кўздан кечириш туфайли унинг ҳаёт ва фаолиятига тааллуқли маълумотлар тўпладим. Бунда биринчи навбатда ўзи ёзиб қолдирган биографик маълумотлар, ижтимоий фаолиятига оид қайдлар мададга келди.

Инқилоб арафасида Андижонда Д. Урюпин, А. Салаев, И. Шадиро, Г. Бильдин сингари большевиклар, маҳаллий миллат вакилларидан Ҳ. Ҳусанбоев, О. Юсупов, М. Алимов, А. Акбаров, С. Қосимбеков, А. Ўрозалиев, Р. Раҳимбобоев ва бошқа ўнларча жасур инқилобчилар ҳам эски тузум тарафдорларига қарши ғайрат ва шижоат билан кураш олиб борардилар. Ўтюрак ёшлардан бири бўлган Усмонхон ҳам улар сафига келиб қўшилган, устозларининг ҳар бир топшириғини жон-дили билан бекаму кўст бажарарди. У тажрибали инқилобчиларнинг маслаҳати билан Андижонда чиқадиган «Туркестанский голос» деган газетага ишга жойлашган, маҳаллий шароитни ва рус тилини яхши билганидан долзарб мавзулардаги хат-хабарлар, мақолалар ёзар ва шу тариқа газетанинг илғор йўналишига ўз ҳиссасини қўшарди. Газетадаги тажрибали рус журналистлари бу тиришқоқ ва ғайратли ўспиринга қўлларидан келганча ёрдам беришарди. Улар инқилоб ғалаба қилганидан кейин ана шу ёш шогирд навқирон республикадаги «Инқилоб», «Билим ўчоғи» журналлари ва «Қизил Ўзбекистон» газетасига муҳаррарлик қилишини хаёлларига ҳам келтирмаган бўлсалар керак. Мана бу борадаги аниқ маълумотлар: у жуда ёшлигидан билимга ташна бўлган, икки йил мадрасада ўқиган, ундан рус-тузем мактабига ўтган, олий бошланғич билим юртини, русча эрлар гимназиясини ҳам битирган. Бу орада бошланғич мактабда муаллимлик қилишга ҳам улгурган. Сўнгра матбуотга ишга ўтган.

Унинг инқилобий фаолияти ҳам эртароқ бошланган. Бу борада унинг ўзи қуйидагиларни ёзиб қолдирган: «Менинг жамоатчилик фаолиятим февраль революцияси пайтида бошланди ва инқилобий жамоат ишларида фаол қатнашишга жазм этдим. Кўпчилик манфаатларига хизмат қилувчи ва янгидан вужудга келган турли жамоат органларида хизмат қилдим. Масалан, «Маориф ҳаваскорлари» жамиятини биринчи бўлиб ташкил этишда фаол қатнашдим ва унга бошчилик қилдим».

Бу сўзларда халқ маорифини ривожлантириш ва юксалтиришга бўлган ғайрат-иштиёқ унинг актив фаолиятидаги кучли нуқталардан бири эканлиги яққол сезилиб туради. Чиндан ҳам Совет ҳокимияти революциянинг дастлабки йилларидан бошлабоқ халқ оммасини ёппасига саводхон қилиш вазифасини қўйган, шу мақсадда шаҳар ва қишлоқларда саводхонликни битириш курслари, турли мактаблар ташкил қилинган, бу ишга ҳар жиҳатдан жиддий киришилган эди. Ўлкамиздаги бу борадаги ишларни жўшқин даврнинг кучли талабига мувофиқ равишда жўнаштириш лозимлигини Усмонхон Эшонхўжаев ҳам чуқур тушунарди. У партия ва ҳукумат топшириғи билан маориф соҳасида ишлади, жойларда янги мактаблар очиш, уларга билимли кадрларни тортиш, ёш муаллимлар тайёрлаш, ўқув юртларининг базасини мустаҳкамлаш ишларига катта аҳамият берди. 1920 йилнинг бошларигача Андижон шаҳар маориф бўлимига бошчилик қиларкан ўзини ишчан ва ташаббускор раҳбар сифатида кўрсатди. Қисқа вақт ичида жамоатчиликнинг актив иштирокида шаҳар ва қишлоқларда жуда кўп маърифат масканлари вужудга келди, янги мактаблар очилди, политехника ва темир йўл билим юртлари ёшларга қучоқ очди, халқ университети ҳам фаолият кўрсата бошлади. Бу ишларнинг бари босмачилар шаҳар ва қишлоқларда оч бўридай изғиб юрган қийин ва мураккаб шароитда амалга оширилганини кўз олдимизга келтирсак, маориф ходимлари нақадар жасорат кўрсатганлари аёнлашади.

Усмонхон ўзига ҳам, теварагидагиларга ҳам жуда талабчан раҳбар кадрлардан эди. У мавжуд билими етарли эмаслигини чуқур ҳис қилганидан 1920 йилнинг бошларида Москвага жўнаб, у ерда Я. Свердлов номидаги коммунистик университетда ўқий бошлади. Шонли Коммунистик партия сафига ҳам ўша ерда кирди. Ўшанда у йигирма бирда эди.

Буюк француз ёзувчиси Ги де Мопассаннинг, мен адабиётга бамисоли метеордек кириб келдим, деган бир гапи бор. Усмонхон Эшонхўжаевнинг йигирманчи йиллардаги чақмоқ янглиғ жўшқин фаолиятини ўйласам, улкан адибнинг ана шу сўзлари ёдимга тушаверади. У Москвада ўқиса ҳам партиянинг топшириғи билан айни вақтда РСФСР Ташқи ишлар халқ комиссарлигида ишлади, унинг Ўрта Осиё ваколатхонасида Шарқ тиллари бўйича таржимонлик қилди.

Коммунистик университетда ўқиш йилларида у буюк доҳий Ленинни кўриш ва унинг давлат тўғрисидаги учта лекциясини тинглашга мушарраф бўлди. Бу унинг ҳаётидаги энг бахтиёр дамлар бўлиб, кейинчалик доҳийнинг лекцияларидан олган кучли таассуротларини завқ-шавқ билан сўзлаб юрарди.

1921 йил сентябрь. Усмонхон Эшонхўжаев Туркистон Марказий Ижроия комитети аъзолигига сайланади, Халқ маорифи комиссарлигида ишлайди, 1922 йилдан Туркистон Компартияси матбуот секторини бошқаради, пропаганда ва агитация бўлими мудирининг ўринбосари бўлиб ишлайди. Айни пайтда журналистик фаолиятини ҳам сусайтирмайди, маориф масалаларини ёритишга даъват этилган «Аланга», «Билим ўчоғи» журналларига муҳаррирлик қилади, халқ маорифини ривожлантириш мавзуида қатор мақолалар ёзади, публицистика билан ҳам шуғулланади. Маълумки, «Билим ўчоғи» журнали педагогларимизнинг севимли журнали бўлган «Совет мактаби»нинг ўтмишдоши эди.

Биз ўша йиллардаги «Қизил Ўзбекистон» газетаси тахламларини варақласак, Усмонхон Эшонхўжаевнинг талай мақолаларини ҳам учратамиз. Уларнинг мавзулари ранг-баранг. Газетадаги бош мақола ўрнидаги имзосиз мақолаларнинг талай қисми, имзоли публицистик чиқишларнинг бари У. Эшонхўжаев қаламига мансуб. Ҳужжатлар Усмонхон Эшонхўжаев 1925 йил 3 августгача бу газетада бош муҳаррир бўлиб ишлаганлигини тасдиқлайди.

1924 йилда Ўзбекистон ССРнинг ташкил топиши муносабати билан «Қизил Ўзбекистон»нинг махсус сони чиқарилди. У ўн икки саҳифадан иборат эди. Усмонхон Эшонхўжаевнинг бош мақола ўрнида берилган оташин мақоласида қуйидаги сўзларни ўқиймиз: «Биз оғир ва катта ишга бел боғладик, аммо йўлларимиздаги ҳар қандай қора тўсиқлар ғалабага эришувимизга ғов бўлолмайди. Ўз бахтининг чироғини ёқаётган ўзбек меҳнаткашларининг ғолибона юришида эса «Қизил Ўзбекистон» бел боғлаб хизмат қилади».

У АНА ШУНДАЙ оммани зўр курашга чорловчи, янги ҳаёт илҳоми билан суғорилган, кўтаринкилик руҳи билан йўғирилган жуда кўплаб ёрқин публицистик мақолаларнинг муаллифи эди.

1923 йил. Усмонхон Эшонхўжаев Сирдарё область партия комитетининг масъул котиби бўлиб ишлайди, ўзининг ҳар жиҳатдан етук партия ташкилотчиси ва раҳбари эканлигини амалда кўрсатади. Буни ўша йиллари унга берилган бир характеристика ҳам тасдиқлаб туради. Туркистон Компартияси Марказий Комитети секретари Светлов имзо чеккан бу характеристикада Усмонхон Эшонхўжаев маҳаллий ходимлар ичида жуда эҳтиросли, назарий соҳага ғоят қизиққан, қобилиятли, сиёсий-маърифий ва адабий ишларда катта тажрибага эга бўлган, етук, марксистик тайёргарлиги яхши, тиришқоқ ходим сифатида кўрсатилади.

У доимо меҳнаткашлар орасида бўларди, ишчилар ва деҳқонлар билан дилдан суҳбат қурар, уларнинг гапларини диққат билан тинглар, мағзини чақарди. Жойлардаги партия ва совет органларининг фаолиятлари билан чуқур танишар, етакчи ва қолоқ томонларини кўрсатар, ўртоқларга зарур ва амалий маслаҳатлар, конкрет ёрдам берар, қўлидан келган нарсани аямасди. Ишдаги ютуқ ва нуқсонлар ҳақида очиқ гапирар, ҳеч нимани хас-пўшламас, танқид ва ўз-ўзини танқид қилишга, соғлом фикрлашга чорлар, большевистик принципиалликка ҳар қандай шароитда ҳам амал қилишга чақирарди. Унинг доҳий Ленин йўлланмаси билан ўлкамизда ишлаш учун келган Я. Рудзутак, С. Гусев, Г. Оржоникидзе ва бошқа содиқ ленинчилар билан учрашиб тургани ҳар жиҳатдан етуклик касб этишига кўмаклашди.

Усмонхон Эшонхўжаев фақат республикагина эмас, балки иттифоқ миқёсидаги улкан сиёсий анжуманларда ҳам қатнашиб, давлат аҳамиятига молик масалаларни ҳал қилишда иштирок этди. Бу ўринда унинг иштироки бўлган баъзи муҳим анжуманларни тилга олиб ўтиш лозим. 1921 йилда у Бухоро ва Хоразм Халқ Республикаларининг РСФСР билан алоқа ўрнатишлари борасида катта ишлар олиб борди. Советларнинг X Бутуниттифоқ съездида вакил сифатида қатнашди, РСФСР Советларининг X съездига делегат бўлди.

Бепоён диёримиз меҳнаткашлари — ишчилар, деҳқонлар ва зиёлилар 1922 йилнинг 30 декабрини сира ҳам унутмайдилар. Ўша куни СССР Советларининг биринчи съезди очилди. Съезд делегатлари СССР ташкил қилинганлиги борасидаги Декларация ва Шартномани бир овоздан маъқулладилар. Унда иштирок этганлар орасида У. Эшонхўжаев ҳам бор эди.

Фактлар, ҳужжатлар, архив материаллари.... Уларнинг бари У. Эшонхўжаев йигирманчи ва ўттизинчи йилларнинг қайноқ ва мураккаб шароитида социализм биносини бунёд қилиш учун олиб борилган курашнинг олдинги марраларида бўлганини тасдиқлайди. У Фарғона водийсида ҳаракат қилган босмачи тўдаларини тугатиш ишида ҳам қатнашиб, унга ўзининг тегишли ҳиссасини қўшган. Республика ҳукуматининг қарори билан босмачи тўдаларига қарши кураш олиб бориши зарур бўлган миллий ҳарбий қисмлар тузишда бевосита қатнашади ва бу борадаги комиссиянинг аъзоси сифатида фаолият кўрсатади. Ш. Алихўжаев, Т. Ўрозбоев сингари тажрибали большевиклар билан биргаликда водийнинг талай жойларида бўлди, Андижондаги ҳарбий ҳаракатларда қатнашди, шаҳар ва қишлоқлар мудофаасини мустаҳкамлаш ишларининг тепасида турди.

ЎЗБЕК ВА РУС тилларидаги даврий матбуотнинг асосчиларидан, илк ходим ва муҳаррирларидан бири бўлган бу оташқалб инсоннинг қаламкашлик фаолияти шу чоққача дурустроқ тадқиқ қилинмай келинаётганлиги таажжубланарлидир. Унинг журналистик фаолияти, ёзган қатор-қатор мақолалари ўша суронли йилларда қанчалик амалий ва тарбиявий аҳамиятга эга бўлганлиги ўз-ўзидан маълум-ку?! Унинг назарий мақолалар ҳам ёзгани маълум. Уларни ўрганиш ва муносиб баҳолаш журналистика тарихини ўрганиш билан банд бўлган илмий ходимларимизнинг зиммаларидаги муҳим ва хайрли бурчлардан эмасми?! Бу ишдан қўл силташга ёхуд кўз юмишга сира ҳам ҳаққимиз йўқ-ку!

1924 йил — Ўзбекистон ССРнинг туғилган йили. РКП (б) Марказий Комитети кенг меҳнаткашлар оммасининг талаб ва истакларини ҳисобга олган ҳолда Ўрта Осиёда миллий давлат чегараланишини ўтказишни лозим деб топди. Бу эса жуда масъулиятли ва машаққатли вазифа эди. Шу сабабли миллий чегараланишни амалга ошириш учун ўн беш кишидан иборат комиссия тузилиб, унга Ўрта Осиё партия ташкилотининг кўзга кўринган арбоблари киритилди. Бу комиссия аъзолари орасида Усмонхон Эшонхўжаев ҳам бор эди.

У Ўзбекистон Коммунистик партиясининг ташкилий расмийлаштирилиши борасида ҳам кўп ишлар қилди, кўпчилик қатори тинимсиз ишлади. У РКП (б) Марказий Комитети Сиёсий бюросининг қарорига кўра тузилган Ўзбекистон Коммунистик партиясини тузиш бўйича муваққат ташкилот бюросининг аъзоларидан бири этиб тасдиқланганди. Ўша йиллари республика ташкил этилиши билан ёзган публицистик мақоласида партиянинг ленинча миллий сиёсати тантанаси борасида қуйидаги фикрларни олдинга сурганди. «Ўрта Осиё жумҳуриятларининг миллий ва мамлакат чегараланишларидан туғилган Ўзбекистон жумҳурияти фирқамиз миллий сиёсатининг меваси эди. Ўзбекистон Ижтимоий Шўролар Жумҳурияти Шарқ мазлумларининг курашларига буюк намуна бўла олади»...

РЕСПУБЛИКАМИЗДА ер-сув ислоҳоти ўтказилишида ҳам у актив қатнашди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг қарори билан бу муҳим тадбирни амалга ошириш учун Ер ишлари комиссияси тузилди. Бу комиссияга Марказий Комитет бошчилик қилар, Усмонхон Эшонхўжаев эса унга раис; В. Иванов, А. Икромов, Ф. Хўжаев, И. Охунбобоев ва бошқалар аъзолар эдилар. Комиссия ер-сув ислоҳоти ўтказишда партиявий позицияда турди, меҳнаткашлар манфаатларига мос келадиган тадбирларга йўл берди ва масъулиятли топшириқни муваффақият билан адо этди.

У йигирманчи йилларнинг биринчи ярмигача Тошкентда яшади. Ота томон қариндошларимдан кўпчилиги бу ерда истиқомат қилганларидан уйдагилар улардан хабар олгани мени гоҳо-гоҳо жўнатиб туришарди.

У. Эшонхўжаев 1925 йилда Москвадаги Қизил профессорлар институтига ўқишга жўнаб, 1930 йилгача ўша ерда бўлди. У ўқиш йилларида ҳам қатор назарий мақолалар ёзиб, уларда даврнинг муҳим ва долзарб масалаларини олдинга сурди. Институтнинг марксча-ленинча фалсафа бўлимида ўқиганидан назарий масалаларга катта аҳамият берар, мақолалари ҳам ҳар жиҳатдан теранлиги ва бақувватлиги билан ажралиб турарди.

У бадиий адабиётни ғоят севар, рус классикларининг ижодларини яхши биларди. Пушкин, Лермонтов, Некрасов унинг севимли шоирларидан саналар, уларнинг талай шеърларини ёддан ўқирди. Толстой, Тургенев, Горькийни ҳам ўзига дўст тутар, жаҳон адабиёти асарлари билан таниш эди. Бўш қолди дегунча ўзбек, тожик, қозоқ, қирғиз, татар, туркман, қорақалпоқ, уйғур халқлари орасидаги дўстлик ва биродарлик алоқаларининг узун кечмиши, қадим тарихига саёҳат қилар, Сўғд, Хоразм, Фарғона ва Марвдаги ҳайратомуз ёдгорликларнинг тарихи билан қизиқар, Шарқ шеъриятининг забардаст вакиллари бўлган Абу Абдулло Рудакий, Алишер Навоий, Жомий, Лутфий, Машраб, Муқимий, Фурқат ва бошқаларнинг китобларини зўр қизиқиш билан мутолаа қиларди. У оила аъзолари билан ўзбек, рус, тожик тилларидаги газета ва журналларни ўқишарди. Икки буюк санъаткор — Садриддин Айний ва Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг бошларига тушган оғир кулфатлар ва фожиалардан бу оила чуқур изтиробда эканлигини яхши билардим.

У ўзбек совет адабиётимиз мамлакатимиздаги бошқа қардош адабиётлар билан ҳамжиҳатликда ва ҳамкорликда янада камол топишини, гуркирашини ва кенг танилишини орзу қиларди, бу йўлда ҳар қандай мададга тайёр эди. Адабиётимизнинг йилдан-йилга янгидан-янги асарлар билан бойиб бориши унинг қувончига қувонч қўшар, у ҳар бир қаламкашнинг асарини қунт билан ўқиб борар, адабий ҳаётдаги бирорта янгилик унинг назаридан четда қолмасди.

Эшонхўжаев Тошкентда кўп турмади. Партия топшириғи билан янада масъул вазифага тайинланди. Энди у Ўзбекистондан олисга — Марказий Россияга йўл олганди...

Усмонхон акани бошқа кўролмадим. Архив материаллари ва тарихий ҳужжатлар у 1931—1937 йилларда Горький шаҳар партия комитетида, Ростов ўлка партия комитетида масъул вазифаларда ишлаганини кўрсатади. 1933—1934 йилларда Чечен-Ингуш область партия комитетининг секретари бўлган, сўнгра Красноуфимск темир йўли сиёсий бўлимининг бошлиғи, Қозон темир йўли Агриз бўлими бошлиғи, Қозон темир йўли сиёсий бўлими қошидаги партия курслари мудири вазифаларида меҳнат қилганини биламиз, холос.

Унинг республикамиздан ташқарида ҳам сидқидилдан меҳнат қилганига заррача шубҳамиз йўқ. Қатор архивлардаги ўрганилишини кутаётган материаллар буни тасдиқласа ажаб эмас. Улар ҳозирча тилсиз шоҳидлардир. Андижонлик тарихчи олим Рустам Шамсиддинов ҳозиргача кўплаб материалларни кўздан кечирди, тилга киритди. Бироқ шунинг ўзигина кифоя қилмайди. Унинг кўп қиррали фаолиятини мукаммал ўрганиш ва ҳозирги авлодга етказиш учун бошқа олимларимиз ҳам бу муҳим ишга бош қўшмасалар бўлмайди.

КПСС Марказий Комитетининг 1988 йил февраль Пленуми материалларида жуда ҳақли равишда уқтирилганидек, «тарихий ҳақиқат қанчалик аччиқ бўлмасин, ундан ҳозирги ва келгуси авлод учун сабоқ чиқариб олиш мақсадида унинг тўғрисида гапириш, ёзиш зарур».

Бисотимда унинг бир неча сурати сақланмоқда. Бу суратларни менга машҳур инқилобчи Низомиддин Хўжаев билан Усмонхон Эшонхўжаевнинг рафиқалари келтириб беришган.

Андижонда туғилиб ўсганимдан ўша ерлик кўплаб инқилоб жангчиларини яхши биламан. Йигирманчи йилларнинг охирларида саҳна асарлари яратишга киришар эканман, Октябрь ғалабаларини мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшган бу ажойиб инқилобчиларнинг жўшқин фаолиятларидан кўп илҳомланганман, «Икки коммунист» деган дастлабки йирик саҳна асари устида ишлаганимда босмачиларнинг адабини бериб, тумтарақай қилган бу мард жангчиларнинг ёрқин сиймолари кўз олдимда турган. Улар ҳақида ҳали кўп ҳикоялар, достонлар, пьесалар, романлар ёзилиши турган гап. Андижонлик большевикларнинг Мухторжон Алимов, Акбар Асқаров сингари қатор вакиллари боқий умр кўриб келяптилар, қариликка бўй бермай ёшларни коммунистик руҳда тарбиялаш ишига муносиб ҳиссаларини қўшмоқдалар. Афсуски, уларнинг бир қисми У. Эшонхўжаевга ўхшаб, ноҳақликка учраб, бегуноҳ қурбон бўлдилар.

ПАРТИЯ ва совет ташкилотларининг энг ажойиб вакиллари таъқибга учраб, орамиздан кетганларидан бери ярим аср ўтди. Биз кўп йиллар, то улар партиямизнинг тарихий XX съездидан кейин оқлангунларича жим келдик, бир сатр ҳам ёзмадик, бунга имкон ҳам йўқ эди. Партиямиз шахсга сиғиниш йилларининг қурбонлари бўлган қанчадан-қанча ажойиб инсонларнинг покиза номларини тиклади. Кўплар қаторида Усмонхон Эшонхўжаевнинг номи ҳам яна тилга туша бошлади. Унинг ҳаёти ва фаолиятига доир ҳужжатлар архивларда авайлаб сақланмоқда, мутахассис кадрлар уларни ўрганмоқдалар. Бироқ бунда юқорида айтганимиздек унинг фаолияти қирраларини тўла қамраб олишни унутмаслик керак. Зўр журналист ва публицистнинг энг муҳим мавзулардаги мақолалари газета ва журналларнинг тахламларида ётавермасин, уларни ўрганиб, саралаб, тўплам ҳолида нашр этишни унутмайлик.

Андижон область партия комитети ва ижроия комитети бу таниқли сиймонинг хотирасини абадийлаштириш мақсадида баъзи бир ишларни амалга оширди. Область ўқитувчилар малакасини ошириш институти ва шаҳардаги 2-пионерлар уйи Усмонхон Эшонхўжаевнинг номи билан аталмоқда. Бироқ бу яхши ва хайрли ишларнинг бошланишидир, холос.

Биз ҳозирда қайта қуриш жараёнини бошдан кечиряпмиз, ошкоралик, жадаллаштириш ва демократиялаштириш авж олган даврда яшаяпмиз. Ўтмишда рўй берган ижобий, салбий нарсаларни сира ҳам яширмаслигимиз, бор ҳақиқатни очиқ-ойдин ёзишимиз зарур. Халқимиз ўзининг ноҳақ қурбон бўлган сиёсий арбоблари ҳақидаги бор гапларни билишни истайди. Шундай экан, биз бу борада доҳиймиз В. И. Лениннинг «пролетариатга тирик сиёсий арбоблар тўғрисида ҳам, марҳум сиёсий арбоблар тўғрисида ҳам ҳақиқат керак, чунки сиёсий арбоб деган номга муносиб бўлган киши жисман ўлган бўлса ҳам сиёсат учун ўлик ҳисобланмайди», деган сўзларини мудом ёдимизда тутишимиз керак.

Усмонхон Эшонхўжаев ҳам том маънодаги сиёсий арбоблардан бири эди. У юқорида айтганимиздай улуғ Ленин партиясининг содиқ жангчиси, доҳийнинг ўтли сўзларини тинглаб, унга ҳамнафас бўлганлардан бири эди. Унинг халқ манфаатлари, Ватан шарафи ва шонли партия учун фидокорона меҳнат қилганини ҳар қанча эъзозласак арзийди. Зеро у халқимиз тарихида қолишга ҳақ-ҳуқуқли бўлган сиймолар жумласидандир.

Дунё воқеалари

Социализм мамлакатларида

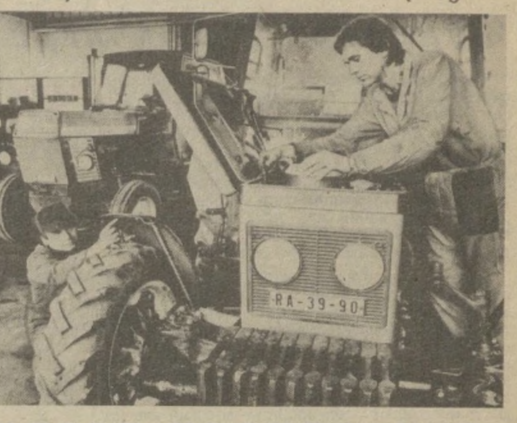

ИЛҒОР КООПЕРАТИВ

ЧССРдаги «Ғолибона февраль» қишлоқ хўжалик кооперативи республикадаги энг яхши ва илғор хўжаликлардан бири ҳисобланади. Хўжаликнинг ғайратли коллективи кейинги йилларда экинлардан мўл-кўл ҳосил етиштириш борасида юксак кўрсаткичларга эришди. Айниқса дон, гўшт, сут ва сабзавот етказишда катта ютуқлар қўлга киритилди. Натижада кооператив бойлиги йилдан-йилга кўпайиб бормоқда. Бу эса хўжаликда меҳнаткашлар учун кўплаб уй-жойлар қуриб бериш ва бошқа муҳим социал масалаларни ҳал қилиш имкониятини бермоқда.

Суратда: қишлоқ хўжалик техникасини ремонт қилиш устахонасида.

ЧТК—ТАСС фотоси.

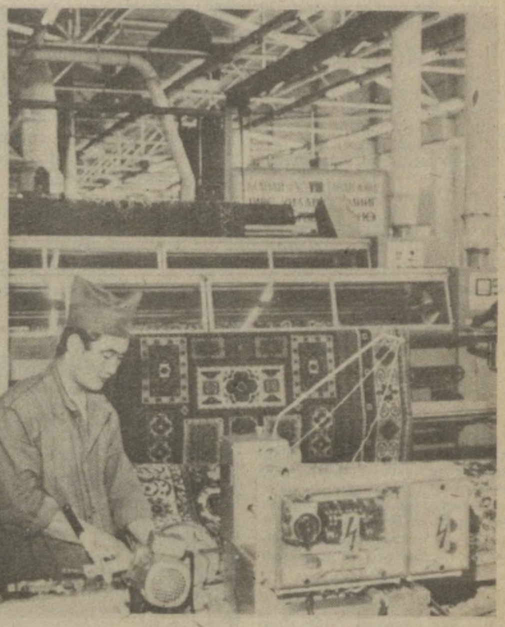

ДЎСТЛАР ЁРДАМИ ТУФАЙЛИ

Монголияда кейинги йилларда гилам ишлаб чиқариш соҳасида яхши ютуқларга эришилмоқда. Бу соҳада Эрдэнэтдаги гиламчилик комбинати катта роль ўйнаётир. Бу ерда ҳар йили 1,3 миллион квадрат метр ҳажмда гилам буюмлари ишлаб чиқарилаётир. Совет мутахассисларининг ҳамкорлигида бунёд этилган мазкур корхонада ҳозирги замон юқори унумли машина ва ускуналари ўрнатилган. Мураккаб техникани созлаш ва уни муваффақиятли ишлатишда қардош мамлакатлар яқиндан ёрдам кўрсатдилар. Айниқса СССР ва ЧССРда гиламчилик техникасини ўрганиб қайтган ёшлар муваффақиятли ишламоқдалар.

Суратда: комбинат цехларининг бирида.

Монцамэ—ТАСС фотоси.

ХАБАРЛАР ОҚИМИДАН

✦ **ВАШИНГТОН. Массачусетс штатининг губернатори демократ Майкл Дукакис агар президент сайлови ҳозир ўтказилганида АҚШ вице-президенти республикачи Жорж Буш устидан ғалаба қозонган бўлар эди.** Си-Би-Эс телекомпанияси «Нью-Йорк таймс» газетаси билан биргаликда афкор омма ўртасида ўтказган савол-жавоблар натижаси ана шуни кўрсатди. Тадқиқот маълумотларига кўра, Дукакисни американлик сайловчиларнинг 47 проценти, Бушни эса 39 проценти қўллаб-қувватламоқда. Уларнинг номзодлари демократлар ва республикачилар партияларининг бўлажак съездларида тасдиқланади. Демократлар келаси ҳафтада ўз съездига тўпланадилар. Республикачиларнинг съезди эса августда бўлади.

✦ **АФИНА. Сароникос кўрфазида террорчилар гуруҳи Грециянинг саёҳат кемасига ҳужум қилиши натижасида тўққиз киши ўлдирилган ва 70 дан ортиқ киши жароҳатланган.** Қуролланган бир группа шахслар «Сити оф Порос» кемасига кириб, пассажирларга қарата автоматлардан ўт очган. Саросималикда қолган пассажирларнинг кўпчилиги кемадан сувга сакрай бошлаган. Эшкак винтлари остига тушиб қолган 2 киши ҳалок бўлган. Кемада ёнғин чиққан. Сўнгра пассажирлар кемадан кўчирилган, жароҳатланганлар Пирей портидаги касалхонага олиб келинган. Террорчилар тезюрар катерга ўтиб олиб, яширинишга муваффақ бўлганлар.

✦ **ВАШИНГТОН. АҚШ президенти Рональд Рейган Никарагуанинг АҚШдаги элчиси Карлос Туннерманни ва Никарагуа дипломатларидан яна етти кишини АҚШдан бадарға қилиш тўғрисида кўрсатма берди.** У айтдики, бу Сандиночилар ҳукуматининг Никарагуадан АҚШнинг ана шу мамлакатдаги элчиси Р. Мельтонни ва Америка вакилларидан яна 7 кишини Никарагуадан бадарға қилиш тўғрисидаги қарорига Америка маъмуриятининг жавобидир.

Президент Никарагуа билан дипломатия муносабатларини ҳозирча узиш ниятида эмаслигини, аммо бу «исталган вақтда бўлиши мумкин»лигини айтди.

✦ **БОГОТА. Колумбиянинг шимоли ғарбидаги Тараза посёлкаси яқинидаги олтин конида содир бўлган авария натижасида шахтёрлардан етти киши ҳалок бўлди ва 15 киши бедарак йўқолган, деб ҳисобланмоқда.** Маҳаллий маъмурларнинг хабарига кўра, жала ёққанлиги ва техника хавфсизлиги нормаларига риоя қилинмаганлиги фожианинг сабабидир.

Бу кейинги кунларда мазкур конда содир бўлган иккинчи авариядир. Ўтган ҳафтада беш кончи тупроқ остида тириклайин қолиб кетган.

✦ **ХАРАРЕ. Зимбабве парламентининг мажлислар палатаси республикадаги фавқулодда ҳолатни олти ойга чўзиш тўғрисидаги қонун лойиҳасини маъқуллади.** Ташқи ишлар министри Мовен Махачи Зимбабве олий қонун чиқарувчи органида сўзга чиқиб, ана шу тадбир зарурлигини асослаб берди. 25 июлда муддати тугайдиган фавқулодда ҳолатни чўзишнинг сабаблари орасида министр ирқчи ЖАР томонидан «фронт ёқаси» давлатларига қарши саботаж ва қўпорувчилик кучайганлигини, мамлакат шарқий районларида «Мозамбик миллий қаршилик ташкилотлари» деб аталган тўданинг қўпорувчилик ҳаракатлари авж олганини айтиб ўтди.

(ТАСС)

• *Сўнмас у кунлар шуҳрати*

СОЛДАТ СОЛДАТЛИГИЧА ҚОЛАДИ

Сурхондарё области. Сариосиё районилик Жамолиддин Каримов урушнинг машаққатли йўллари бўйлаб беш йилдан зиёд кезди. У урушни оддий солдатликдан бошлади. Сержант сифатида тугатди. Разведкачилик қилди. Биринчи, кейин эса иккинчи Белоруссия фронтлари составида жанг қилди.

Ветеран ўша узоқ йилларни тез-тез хотирлайди. Ғалаба нашидаси, мағлубиятлар алами, сафдан бемаҳал кетганлар фожиаси — ҳамма-ҳаммаси бир бўлиб, битта тугунга туташган. Жамолиддин ўзининг жанговар дўстлари билан озод қилиш учун курашган шаҳарларининг рўйхати тузилса, битта саҳифадан ошиши турган гап. У Қизил Юлдуз, учинчи даража Шуҳрат орденларини, биринчи даража Ватан уруши орденини, «Жасорати учун», «Варшавани озод қилганлиги учун», «Берлинни олганлиги учун» медалларини, бошқа мукофотларни энг муқаддас хотирот сифатида авайлаб-асрайди.

Тасодиф билан бахтсизлик ёнма-ён юради. Буни қарангки, уруш тугашига бир неча кун қолганда Жамолиддин Каримов оғир яраланди. Душман ўқи тизза бўғимини мажақлаб ташлади. Полкдошлар уй-уйларига қайтишди. Жамолиддин эса яна беш ойни госпиталда, она қишлоғи соғинчи билан ўтказди. Нима ҳам қила оларди — уруш-уруш-да. У ана ўшандан бери — иккинчи группа инвалиди. Қўлтиқтаёқ унинг доимий ҳамроҳига айланди.

Ҳамқишлоқлари уни ҳурсандчилик билан кутиб олдилар. Аммо бир нарса унга тинчлик бермасди. Жамолиддин илгаригидек трактор рулига ўтиролмасди. Лекин ишга ўрганган одам уйида қола олармиди?! Аввалига колхозда секретарлик қилди. Сўнгра бухгалтерлик касбини эгаллади.

Мана, тўрт йилдирки, у пенсияда. Томорқага, рўзғор ишларига қарашади. Набиралари устида парвона. Хуллас, Жамолиддин Каримов аввалгидек ўзини одамларга керакли ва фойдали деб ҳисоблайди. Инсон учун энг муҳими ана шу.

Фронтда орттирилган дўстликдан кучлироқ нарса дунёда бўлмаса керак. Жамолиддин ака орадан йигирма йилдан кўпроқ вақт ўтгандан кейин ўзининг собиқ командирини, ҳозирги пайтда запасдаги майор Михаил Павлович Козловскийни Гродно шаҳридан топди. Йигирма олти йил деганда конибодомлик Абдуқаҳҳор Тошбоев билан яна учрашди. Ж. Каримов уларнинг ҳузурига икки марта бориб келди. Ўз навбатида улар Сариосиёга қадам ранжида қилдилар. Ҳозир эса Жамолиддин Каримов Фрунзе, Ўш, Саратов, Архангельск, Андижон ва бошқа шаҳар ҳамда областлардаги полкдошларига хат-хабарлар йўллаб турибди. Солдат ҳамон сафда.

Суратда: Ж. Каримов.

В. Лещенко фотоси. **(ЎзТАГ).**

СССРДА АФҒОН АДАБИЁТИ КУНЛАРИ

СЎЗ УСТАЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВ

Чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқалар Ўзбекистон жамиятида бугун дари ва пушту тилларида қутловлар, рус ва ўзбек тилида нутқлар янгради. Бу ерга 13 июль куни Тошкентда бошланган СССРда Афғонистон адабиёти кунлари қатнашчилари келдилар.

Дўст мамлакатдан келган сўз усталари бугун саноат ва қишлоқ хўжалиги, илм-фан ва маданият соҳаларида республикада содир бўлаётган ўзгаришлар ҳақида, Афғонистон ёзувчилар уюшмасининг Ўзбекистон ССР адиблари, фан арбоблари, халқ хўжалик мутахассислари билан дўстона алоқалари ҳақида сўзлаб бердилар, ижодий режаларини ўртоқлашдилар.

— Совет Ўзбекистони кўп йиллардан бери қўшни Афғонистон билан мустаҳкам дўстлик алоқалари боғлаб келмоқда, — деди Чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқалар Ўзбекистон жамиятининг раиси Ф. Ғ. Тешабоев, — Сурхондарё области билан Балх вилояти, Тошкент области билан Саманган вилояти, Самарқанд билан Бағлон вилояти, Фарғона билан Жовузжон вилояти барча соҳаларда бевосита алоқалар ўрнатишган. Тошкентда очилган ёзувчилар анжумани бир-биримизни яна ҳам яхшироқ билиб олишга, Савр инқилобининг фаол тарафдорлари бўлган сўз усталарининг янги авлоди билан танишишга ёрдам беради.

СССРда афғон адабиёти кунлари қатнашчилари Ўзбекистон ижодкор зиёлиларининг намояндалари билан учрашадилар.

Н. ПОЛЯНСКАЯ,
ЎзТАГ мухбири.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!

Агар Сиз ер ости газ қувурларидан, қудуқ ва подваллардан келаётган газ ҳидини сезиб қолсангиз, дарҳол хавф олдини олиш чораларини кўринг:
— ўт ёқманг;
— чекманг;
— электр ёритув асбобларини ёқманг ва ўчирманг.
Вазият ҳақида газ хўжалиги хизматига албатта маълум қилинг.

ЭСДА ТУТИНГ: ер ости газ қувуридан газ чиқиши жиддий хавф туғдиради — подвал ва қудуқларда, турар-жой биноларида портлаш юз бериши мумкин.
Ер ости газ қувуридан газ чиқишини бартараф этиш юзасидан ўз вақтида кўрилган чора Сизнинг хавфсизлигингизни таъминлайди.

БАХТСИЗ ҲОДИСАЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ МАҚСАДИДА ҚУЙИДАГИЛАР МУТЛАҚО ТАЪҚИҚЛАНАДИ:
— газ қудуқларига чет кишиларнинг тушиши;
— қудуқлар устида ва атрофида ота-оналар томонидан болаларнинг ўйнашига ва шўхлик қилишига йўл қўйилиши;
— қудуқлар усти ва атрофида тузалмас оқибатга олиб келувчи ўт ёқиш.

БАЛЛОН ВА ҚУРИЛМА ИДИШДАГИ СУЮЛТИРИЛГАН ГАЗДА ИШЛАЙДИГАН ГАЗ АСБОБЛАРИНИ ҚЎЛЛАНИШДА:
— газ асбоблари ва газ баллонларини ўзбошимчалик билан кўчириш, ремонт қилиш ва узелларга ажратиш;
— газ баллонлари қурилмаларидан газ чиқишини ўзбилармонлик билан беркитиш;
— узеллар ва туташ жойларни очиқ ўт ёқиш билан текшириб кўриш;
— газ баллонларини очиқ ўт манбалари яқинида ва қуёш нури тик тушадиган жойларда сақлаш;
— баллонларни бир жойдан иккинчи жойга ирғитиб ва юмалатиб олиб бориш;
— газ баллонларидан бошқа мақсадларда фойдаланиш;
— ишлатиб бўлинган бўш баллонларни ифлос ҳолда қайтариш;
— суюқ газ тўлдирилган катта идишлар ва газ баллон-қурилмалари яқинида гулхан ёқиш ва болалар ўйинини ташкил қилиш

МУТЛАҚО МАН ЭТИЛАДИ!

Газ ҳидини сезишингиз билан дарҳол газ хўжалиги хизматига бу ҳақда хабар беринг!

«ЎЗБЕКГАЗ» РЕСПУБЛИКА ГАЗ ТАРМОҚЛАРИ ҚУРИЛИШИ ВА ГАЗ ХЎЖАЛИГИНИ ИШЛАТИШ ТРЕСТИ.

АҲОЛИ ҲАМДА КОРХОНА ВА СПОРТ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА

РЕСПУБЛИКА «ПАХТАКОР» СПОРТ-МАШҒУЛОТ БИРЛАШМАСИ ҲУЗУРИДАГИ «ГАРМОНИЯ» КООПЕРАТИВИ КОРХОНА ВА ТАШКИЛОТЛАР БИЛАН ҚУЙИДАГИ ИШЛАРНИ БАЖАРИШ ЮЗАСИДАН

ШАРТНОМАЛАР ТУЗАДИ

театрлар, клублар, саъжат саройлари томоша залларида, концерт залларида, кинотеатрларда, мажлислар залларида, овоз ёзиш студияларида акустик ўлчовларни ўтказиш ҳамда у ерларда аниқланган акустик нуқсонларни бартараф этиш юзасидан тавсияномалар ишлаб чиқиш;
шовқин ва тебранишларни ўлчаш, ишлаб чиқариш хоналарида шовқин даражасини пасайтириш бўйича тадбирларни ишлаб чиқиш;
стадионлар, спорт саройлари, маданият саройлари, театрлар, клублар, мажлислар заллари овоз кучайтиргич системаларининг лойиҳасини ишлаб чиқиш, монтаж ва созлаш ишларини бажариш;
мавжуд овоз кучайтириш системаларини ремонт қилиш ишлари шулар жумласидандир;
шунингдек театрлаштирилган спорт томошалари, концертлар, спорт байрамлари ва бошқа байрамларни ўтказиш учун буюртмалар қабул қилади. Бунда кооператив сценарий ёзиш, тегишли музика асарларини танлаш, хомаки ва ишчи фонограммаларни тайёрлаш репетицияларни ўтказиш, овоз кучайтиргичларнинг бенуқсон ишлашини таъминлаш каби барча вазифаларни ўз зиммасига олади;
ишлаб чиқариш гимнастикаси, саломатлик группалари машғулотлари учун комплекслар ишлаб чиқилади ва фонограммалар тайёрланади (асабларга дам беришнинг ишлаб чиқилган комплекслари мавжуд);
ансамбллар ва якка ижрочилар учун овоз ёзиб, фонограммаларни тайёрлайди;
совет ва чет эл артистлари ижросидаги адабий ва музикали асарлар ёзилган ғалтакли, компакт-кассетали магнит фонограммаларини аҳолига реализация қилади.
«Гармония» кооперативининг магнитли овоз ёзиш студияси ўз товар белгисига эга.
Барча ишлар давлат нархларида бажарилади.
Бизнинг адрес: Тошкент шаҳри 700027, Социализм кўчаси, 21.
«Пахтакор» стадионининг маъмурий биноси. Телефонлар: 41-31-23, 44-00-72.

• *Спорт*

ШАХМАТ:
ЮКСАК МУКОФОТ

Жаҳон чемпионлари Гарри Каспаров билан Майя Чибурданидзе 1986 ва 1987 йилларнинг «Энг яхши шахматчиси» сифатида шахмат «Оскар» мукофоти билан тақдирланди. Мукофотлар Барселона шаҳрида совет шахматчиларига тантанали суратда топширилди.

ФЕДЕРАЦИЯ ҚАРОРИ:
ЎЗАРО КЕЛИШУВГА КЎРА

Шу йил баҳорда СССР Футбол федерацияси «Пахтакор» командасининг ўйинчиси И. Шквиринни «Днепр» коллективига ўтишини ман этган эди. Яқинда бу масала яна кўриб чиқилди. Ҳар иккала томоннинг ўзаро келишувига мувофиқ, И. Шквирин истакларига бўлган аввалги эътирозлар йўқлиги инобатга олиниб, унга «Днепр»да ўйнаш рухсат этилди.

ОЛИЙ ЛИГА:
ПЕШҚАДАМНИНГ ЗАФАРИ

Олий лига командалари ўртасида ўтказилган навбатдаги тур ўйинлари «Спартак» — «Жальгирис» учрашуви (1:1) билан якунланди. Мазкур турда чемпионат пешқадами Киев динамочилари учрашувни сафарда пойтахт динамочилари билан ўтказиб 2:1 ҳисобида ғалаба қозонишди. Бу ютуқдан кейин киевлик футболчилар ҳисобидаги очколар 23 тага етди. Иккинчи ўринда бораётган «Днепр» коллективи Москва темир йўлчиларини қабул қилиб (2:1), очколарини 21 тага етказишди. Спартакчилар 19 очко билан учинчи ўринни эгаллаб туришибди. «Торпедо», «Зенит», «Жальгирис» коллективлари кучли олтиликдан жой олишган.

БИРИНЧИ ЛИГА:
ДОВОН ОЛДИДА

Командалар яна бир тур ўйинлардан кейин мамлакат чемпионатининг дастлабки даврасига якун ясайдилар. Ҳозирча «Помир» футболчилари ягона пешқадамлик қилишмоқда. Улар навбатдаги учрашувни «Карпати» армиячилари майдонида ўтказиб (1:0), очколарини 33 тага етказишди. Иккинчи ўринда бораётган Ставрополь динамочилари «Шинник» коллективини қабул қилишди. Бу ўйинда майдон эгалари дарвозага битта тўп киритишди. Динамочилар очколарини 29 тага етказдилар. «Пахтакор» футболчилари эса Ригада «Даугава» командаси билан ўйнаб (0:1) имкониятни бой беришди. Ҳозир «Ростсельмаш», «Пахтакор», «Таврия», «Гурия», «Геолог», «Котайк» командаларида 21 тадан очко бор. Ўн биринчи ўринда бораётган пахтакорчилар сафар учрашувини «Карпати» армиячилари билан ўтказиб, даврани якунлашади.

ИНСОН • ЖАМИЯТ • ҚОНУН

ТУНДА КЕЛГАН «МЕҲМОН»

Оқшом чўкди. Ишдан ҳориб келган Михаил Хаимов соат тўққиз бўлмай ухлашга ётди. Хотини Шура болаларини ухлатгунча анча овора бўлди. Тўсатдан эшик қўнғироғи жиринглади. Шура эрини уйғотди. Михаил ички кийимда ташқарига чиқди. Дарвоза тирқишидан қараса, ўзи ишлайдиган нон дўконига пешинда келган киши турибди. «Меҳмон» оҳиста сўради:

— Очилов пулни олиб кетдими?

— Йўқ. Ҳеч ким ҳеч нарса сўраб келмади.

— Бўлмаса, қайтариб олиб чиқ...

Михаил уйга кириб, пулни олиб чиқди. Дарвоза эшигидан уни кузатаётган эди, «меҳмон» шаппа билагига ёпишди. Қўлидан қаттиқ ушлаб, буйруқ оҳангида гапирди:

— Пулни ҳозир Очиловнинг уйига олиб бориб берасан!

— Нега олиб борар эканман?! Бормайман!

«Меҳмон» уй эгасини кўчага судрай бошлади. У қаршилик кўрсатди. Шу аснода қўлидаги пулни чиқинди солинадиган чуқурга ташлаб юборди. Бундан «меҳмон»нинг жаҳли чиқиб кетди. Уни кўчада турган машина томонга судрай бошлади. Унга яна икки киши ёрдамга келди. Қўрқиб кетган Михаил жон-жаҳди билан бақирди:

— Шура!..

Хотини югуриб чиқди. Унинг кўзи эрини машинага судраётган кишиларга тушди. «Бандитлар», деган ўйда юраги орқасига тортиб кетди. Лекин қўрққанига қарамай, уларга ташланиб, эрини ажратишга тушди. Унинг ёрдами туфайли Михаил улар қўлидан сирғалиб чиқиб, қочди.

Шу пайтда бўлган шовқин-суронни ва болалар йиғисини эшитган қўшнилар тўпланди. Шура милицияга телефон қилди. Шошилинч равишда етиб келган милиционерлар аҳволдан хабардор бўлгач, ҳеч қандай чора кўрмай, ортларига қайтиб кетишди. Чунки Кармана шаҳридаги ВЛКСМ 40 йиллиги кўчаси, 30-уйда содир бўлган бу воқеа Навоий область ички ишлар бошқармасининг ОБХСС ходимлари кузатуви ва уларнинг аралашуви остида рўй берган эди.

ОБХСС ходимлари пулни олишгач, Н. Очилов яшайдиган Навоий районидаги «Коммунизм» колхозининг 2-бригадасига йўл олишди. Афсуски, уни уйидан топа олишмади. Ярим тунга яқин эр-хотин Хаимовларни область ички ишлар бошқармасига келтиришиб, ариза ёздиришди ва қўйиб юборишди. Аслида шу билан область давлат катта савдо инспектори Нурулла Очиловга нисбатан уюштирилган пора бериш «операция»си барбод бўлган эди.

«Операция» нега муваффақиятсиз якунланди? Нега Хаимов Очиловга аталган порани олиб боришдан бош тортди? Нима учун катта савдо инспекторига нисбатан бу «операция» уюштирилди?

Ҳаммаси Навоий область матлубот жамиятига қарашли хўжалик қурилиш материаллари улгуржи савдо базаси омбор мудири С. Пайзиевнинг шу йил 16 март куни область ички ишлар бошқармасига ариза билан мурожаат қилишидан бошланди. У бу ариза савдо инспектори Н. Очиловга ҳар бири 40 сўмлик тўртта термосни пулини олмасдан элтиб берганини ва унинг гап оҳангидан пул келтиришга ишорани сезгандай бўлганини ёзган эди. ОБХСС оператив ходими катта лейтенант А. Муҳамедов С. Пайзиевнинг ариза-протоколини расмийлаштирар экан, унинг кимлиги, аризаси моҳияти билан унчалик қизиқиб ўтирмади. У савдо инспекторига нима учун термослар келтириб берди? Очилов ундан порани қайси яхши хизматлари учун, қаерда ва қай йўсинда олиши лозим эди? Бу саволлар ҳам жавобсиз қолган. Агар А. Муҳамедов жилла қурса масаланинг шу жиҳатларига эътиборни қаратганида бутунлай бўлакча манзара очилган бўларди. Бинобарин, бир қанча одамларнинг тинчи, асаби бузилмас эди.

— Шу йилнинг 11—14 март кунлари республика савдо инспекциясининг кўрсатмасига мувофиқ базада текшириш ўтказдик, — дейди Н. Очилов. — Унда область савдо бош инспектори З. Аҳмедова, жамоатчилар Ф. Бобоев, О. Эрбўтаева, база ходимлари ва мен иштирок этдим. Текширишда хўжалик моллари омборида ҳисоб карточкасидаги маълумотлар билан амалдагиси ўртасида номувофиқликлар, бир қатор камчиликлар аниқланди. Хусусан, ҳар бири 43 сўмлик учта газ қурилмаси, битта дазмоллаш тахтаси, термос колбаси ортиқча чиқди. Яна 46 сўм 75 тийинлик турли хил чинни идишларни Кармандаги 38-магазинга бермай олиб қолган. Бу ва бошқа камчиликлар ҳақида акт тузилди. Унга омбор мудири С. Пайзиев ҳам эътирозсиз қўл қўйди. Шу актга кўра эртаси куни бош инспектор Аҳмедова уни ишдан олиш, товаршунос Эмирсалиева, база директори ўринбосари В. Колесниковга нисбатан чора кўриш ҳақида қарор чиқарди. Бўлган гап шу.

— Ҳеч қанақа камчилик, номувофиқлик бўлмаган, — дейди унга эътироз билдириб С. Пайзиев. — Буни инспекторлар кетгач, базада тузилган комиссия ҳам аниқлади.

Очиловнинг фикрлари ҳақлигини ҳужжатлар тасдиқлаб турибди. Шу жумладан омбор мудири фикрини ҳам. Фақат база маъмурияти томонидан ўтказилган текширишнинг бир «лекин» томони бор. Нимагадир комиссия омбордаги 700 дан ортиқ турдаги товарлардан атиги 7 тасини текширган. Бунга негадир на савдо инспекциясидан, на бошқа мутасадди ташкилотдан масъул кишиларни таклиф қилишни лозим топмаган. Хўп, майли комиссия хулосасини ҳаққоний, деб ҳам топайлик. Унда нега Салоҳитдин Пайзиев ҳеч нарсадан ҳеч нарса йўқ 500 сўм пулни пора сифатида беришни истаб қолди?

— Сабаби шундаки, — дейди у, — Очиловга ўхшаган одамларни милиция ушлашини кўзлаган эдим.

Ҳа, Пайзиевнинг аламзадалигида асос бор. У 16 йилдан буён шу базада тинчгина ишлаб келаётган эди. Ўтган йил март ойида худди шу Очилов иштирокида область савдо инспекцияси текшириш ўтказиб, аниқланган камчиликлар учун уни чинни идишлар омбори мудирлигидан олиш тўғрисида қарор чиқарилганди. Бироқ база директори Н. Ҳидиров ва унинг қўл остидагилар жонига ора кириб қолишди. Директор С. Пайзиевни отпускага чиқариб юборди-да, орадан бир ой ўтмаёқ, хўжалик моллари омборига айнан шундай вазифага ўтказиб қўйди.

Аяган кўзга чўп тушар, деганлари рост экан. Директор С. Пайзиевни қанчалик қанотига олмасин бу йилги текширишда яна қарийб аввалги ҳол такрорланса бўладими?! Лекин бу гал ҳам директор «тантилик» қилди. Савдо инспекциясининг ишдан олиш ҳақидаги қарорини қаттиқ хайфсан билан алмаштирди-да, ўз вазифасида қолдирди. Тағин денг, область прокуратурасига у ҳақда шундай характеристика ёздики, асти қўяверинг. Унда янги оила билан бўлиб, биринчисини — қонунийсини қаровсиз ташлаб қўйгани учун партия ташкилоти томонидан қаттиқ огоҳлантириш берилгани акс этмай қолган. Ва яна ҳозирги ошкоралик, кенг демократияга катта эътибор қаратилаётган даврда яширинча иш тутилди. Директор ва партия ташкилотининг секретари С. Эмирсалиева коллектив фикри билан қизиқмасдан характеристикани ўзлари ёзиб юбордилар.

Фақат С. Пайзиевнинг бир дарди бор. Иғвоси амалга ошмай қолди. Текширишларда унинг тўртта термос бергани исботланмади. Аксинча, у буни ёлғон ёзгани маълум бўлди. М. Хаимов аввалига Очилов «менга бир киши пул олиб келади, деган эди», деб кўрсатма берди. Кейин бундан қайтди.

— Чунки мени ўша куни кечаси милицияга олиб келишганда, қўрққанимдан ёзиб бергандим, — дейди у. — Орадан икки кун ўтгач, ростини айтдим. Ҳақиқатда ҳам Очилов менга бирон марта бир киши пул олиб келади, шуни олиб қўй, демаган-да. Пайзиев бўлса, у кишидан қарзим бор эди, — шуни бериб қўйсангиз, деб мени алдаб пул ташлаб кетган экан.

«Операция» барбод бўлган куннинг эртасига ОБХСС ходимлари Н. Очиловни кун бўйи милицияда ушлаб ўтиришди. Бу вақтда унинг уйига бориб, термосни излашди. Топилмади. Бош савдо инспектори З. Аҳмедованинг уйини кўришди. У ердан ҳам чиқмади. Базадаги текшириш жараёнида ҳам қонун-қоидага тўлиқ риоя қилинган, бирон нарса таъма қилиш учун асос йўқлиги маълум бўлди... Чунки С. Пайзиевнинг ўзи ҳам термос бермаганини тан олди. Охир-оқибатда катта савдо инспектори Нурулла Очиловнинг ҳаракатида жиноят состави йўқлиги туфайли жиноий иш қўзғатишни рад қилишга тўғри келди. Хўш, шундай экан, С. Пайзиевнинг берган ёлғон маълумоти учун қандай чора кўрилди?

— Текшириш ишлари давом этяпти, — дейди область ички ишлар бошқармаси ОБХСС бошлиғи Б. Қодиров. — Савдо инспектори Очилов, омбор мудири Пайзиев фаолиятини текшириш учун зарур тадбирларни ишлаб чиқяпмиз.

Ажабо, нимага яна Очиловнинг устидан? Тирноқ тагидан кир қидириб, бирон-бир камчиликни топиш учунми? Эҳтимол, «зарур тадбир» деганда яна бир аввалгига ўхшаш «операция»ни уюштириш кўзда тутилаётгандир? Ҳар қалай, милицияни аввалги «операция»си барбод бўлгани қониқтирмаган кўринади.

Ҳар ким ўз хизмат бурчини ҳалол бажариши керак. Бу жиҳатдан савдо инспекторларига ҳам осон тутиб бўлмайди. Чунки қайта қуриш даврида яшаётганимизга қарамай, савдодаги камчиликлар, юлғичликлар, харидорлар ҳақидан уриб қолишлар давом этяпти. Н. Очиловнинг ўзи шу йилнинг ўтган беш ойи мобайнида 50 га яқин шундай қоида бузилишларини очди. Аёнки, бунинг учун инспекторни ва унинг ҳамкасбларини баднафслар кечиришмайди. Улар истаган пайтда худди С. Пайзиевга ўхшаб иғво уюштиришлари мумкин. Ана шундай пайтда милиция ходимлари жуда эҳтиёткорлик кўрсатишлари, ёлғон маълумотларга ишониб, шошма-шошарликка йўл қўймасликка, ақл ва покиза виждон билан ҳақни ноҳақликдан ажратишлари зарур бўлади.

Ҳаёт кўп қиррали, мураккаб. Б. Қодиров, А. Муҳамедов ёш, серғайрат милиция ходимлари. Улар учун юқорида йўл қўйган хатолари сабоқ бўлишига, рўй берган воқеага адолатли баҳо беришларига ишончимиз комил. Агар шундай бўлмас экан, уларнинг фаолиятида қайта қуриш юз беришига, кафолат бериш қийин.

С. ОБЛОҚУЛОВ,
Навоий область прокуратураси тергов бўлими бошлиғи вазифасини бажарувчи, юстиция маслаҳатчиси.

Редактор Л. ҚАЮМОВ.

Ўрта Осиё темир йўлининг
ЙЎЛ ТЕХНИКА МАКТАБИ
Тошкент-пассажир станциясининг Вагон депоси учун пассажир вагонларининг проводникларини тайёрловчи
3 ОЙЛИК КУРСЛАРГА
ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ
Ўқишга ўрта маълумотли (мажбурий), 18 ёшдан 25 ёшгача бўлган қизлар ва аёллар қабул қилинади.
ЎҚИШ ДАВРИДА ОЙИГА 45 СЎМ СТИПЕНДИЯ ТЎЛАНАДИ.
Қуйидаги ҳужжатларни олиб келиш шарт: паспорт, меҳнат дафтарчаси, ўрта маълумот ҳақидаги аттестат 4 дона фотосурат (3х4 см. ёки 6х9 см. ҳажмида).
Хоҳловчилар қуйидаги адресга мурожаат қилсинлар:
Тошкент шаҳри, Фрунзе райони, Парфюмерная кўчаси, 8-уй, кадрлар бўлими. 2-ВЧД (11, 32,40,45,50-автобуслар; 14-троллейбуснинг «Салор ариғи» бекати).

Ўзбекистон илмий-оммабоп ва ҳужжатли фильмлар киностудиясининг коллективи студия директорининг ўринбосари Ш. Р. Абдуваҳобовга отаси

Раҳмон АБДУВАҲОБОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлигининг Сил касаллиги илмий-текшириш институти маъмурияти, партия ва касаба союз ташкилотлари ва фтизиатрларнинг республика илмий жамияти Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган врач, доцент, медицина фанлари кандидати, Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, 1944 йилдан КПСС аъзоси

Акбар Аҳрорхўжаевич АҲРОРХЎЖАЕВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон давлат муассасалари ходимлари касаба союзининг республика комитети коллективи касаба союзлари республика комитетининг инструктори А. К. Абдуллаевга онаси

Ҳакима ЭРГАШЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

• *Тинғланг, томоша қилинг*

15 ИЮЛЬ, ЖУМА

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МТ-1. 7.00 — «120 минут». 9.05 — «Тартиб-интизом йўлидаги жиноят». Бадиий фильм. 10.55 — Янгиликлар. 11.05 — Фидойи шахслар. 12.05 — Мультфильм. 12.25 — Поэзия. 16.00 — Янгиликлар. 16.10 — Қайта қуриш прожектори. 16.20 — Фильм—концерт. 16.50 — Ҳужжатли фильмлар. 17.45 — Нега ва нима учун. 18.15 — Навбат сизга, артист. 18.45 — Сиз яратган боғ. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.35 — XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси белгилаб берган йўлдан. 20.00 — Театр ва замон. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Кинопанорама. 23.45 — Нигоҳ.

МТ—II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — 1988 йил қўшиқлари. 9.40 — Илмий-оммабоп фильм. 10.00 — Инглиз тили. 10.30 — Ҳужжатли фильм. 10.55 — Инглиз тили. 11.25 — Петров ва Васечкиннинг таътиллари. «Оддий ва ғаройиб». Бадиий фильм. 2-серия. «Рицар». 12.35 — Ёшлик куйлайди ва рақсга тушади. 12.50 — «Польша йўллари» Бадиий фильм. 4-серия. 13.55 — Ҳужжатли фильм. 14.15 — Янгиликлар. 14.25 — «Очиқ китоб». Бадиий фильм. 1-фильм. 4-серия. 18.35 — Янгиликлар. 18.45 — В. Крайнев (фортепьяно). 19.25 — Реклама. 19.30 — Ҳайвонот оламида. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Агар соғлом бўлай десанг. 21.00 — Ҳужжатли фильм. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — «Польша йўллари». Бадиий фильм. 4-серия. 23.20 — Янгиликлар.

ЎзТВ—I. 16.00 — Болалар учун фильм. 17.15 — Звездочка. 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — Мультфильм. 18.30 — Социалистик қонунчилик ва демократия. 19.00 — Театр ва замон. 20.00 — Ахборот. 20.15 — Комсомол прожектори. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Қизлар гулдастаси. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Хат ва ҳаёт. 23.00 — «Москва кўз ёшларга ишонмайди». Бадиий фильм. 1-серия.

ЎзТВ—II. 19.30 — «Одам бўлмайди». Бадиий фильм. 21.00 — Кеснин танқид остида. **Фрунзе.** 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Тиканли экран. 22.25 — «Аср контракти». Бадиий фильм. 2-серия.

РАДИО

Биринчи программа. 8.30 — Республика композиторларининг қўшиқлари. 9.30 — М. Самандарова куйлайди. 9.45 — Халқ контроли радиопости. 10.15 — Қувноқ тароналар. 11.15 — Юность. 12.10 — Мелиоратор. 12.30 — Сени севаман ҳаёт! 13.00 — Ўзбекистан чорвадори. 13.30 — Дам олиш соатида. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.10 — Давр, воқеалар, кишилар. 15.30 — Болалар учун. 1. «Майин табассум». Ҳикоя. 2. Композитор А. Мансуров қўшиқлари. 16.00 — Дўстларимиз овози. 18.15 — Бизнинг социалистик турмуш тарзимиз. 18.30 — Музикали дақиқалар. 18.40 — Инсон ва қонун. 19.20 — Огонек. 20.15 — Ижтимоий фанлар ва замонавийлик. 20.30 — Биз — Совет халқимиз. 23.10 — «Умид». радиопостановка.

Р. — 10849. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. А. — 162. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12